

**ARSIMI MUZIKOR PËR
KLASËN E 9-TË
arsimi fillor nëntëvjeçar**

ARSIMI MUZIKOR PËR KLASËN E 9-TË

arsimi fillor nëntëvjeçar

Autorë:

Sllavjanka Dimova
Vera Angelovska
Marina Vasiq - Stefanovska

Recensentë:

Prof. Dr. Valentina Velkovska-Trajanovska, Akademia e Muzikës, Universiteti "Goce Dellçev" Shtip – kryetare
Toni Patrovski - Shkolla fillore "Nevena Georgieva – "Dunja" Shkup - anëtar
Mr.Vullnet Tairi, SHFM "Enver Stafai" Gostivar - anëtar

Titulli i botimit origjinal:

МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА 9 ОДДЕЛЕНИЕ
Деветгодишно основно образование

Botues:

Ministria për Arsim dhe Shkencë e Republikës së Maqedonisë së Veriut
Rr. "Shën Kirli dhe Metodi", nr. 54, 1000 Shkup

Përktheu nga gjuha maqedonae:

Arbana Qormemeti

Lektor:

Arbana Qormemeti

Redaktor profesional i botimit në gjuhën shqipe:

Dardan Braimi

Radhitja kompjuterike:

Arbëria Design (Gavrilo Angeloski)

Vendi dhe viti i botimit:

Shkup, 2022

Me vendim të Komisionit nacional për tekste shkollore për arsim fillor dhe të mesëm pranë Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës të Republikës së Maqedonisë së Veriut, me pjesën nr. 26-326/3 nga 25.05.2021, miratohet përdorimi i këtij teksti shkollor.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

78(075.2)

DIMOVA, Sllavjanka

Arsimi muzikor [Електронски извор] : për klasën IX : arsimi fillor nëntëvjeçar / Sllavjanka Dimova, Vera Angelovska, Marina Vasiq - Stefanovska ; përktheu nga gjuha maqedone: Arbana Qormemeti.
- Текст во ПДФ формат, содржи 102 стр., илустр. - Shkup : Ministria për Arsim dhe Shkencë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2022

Начин на пристапување (URL):

https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Muzicko_9_albanski.pdf. - Превод на делото: Музичко образование за 9 одделение деветогодишно основно образование / Славјанка Димова, Вера Ангеловска, Марина Васиќ - Стефановска. - Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 19.08.2022

ISBN 978-608-273-088-2

1. Angelovska, Vera [автор] 2. Vasiq - Stefanovska, Marina [автор]

а) Музичко образование -- Учебници, основно образование

COBISS.MK-ID 58002181

Tema mësimore

Aktivitetet e interpretimit

Këndimi, luajtja e instrumenteve muzikore për fëmijë, të shprehurit dhe krijimi muzikor.

Dëgjimi i muzikës

Dëgjimi muzikor - vepra skenike, përpunimi i veprave të operës dhe baletit, operetë dhe muzikë

Dëgjimi i muzikës filmike nga autorë vendas dhe të huaj.

Hyrje në zhanret e muzikës: xhez, blues, RnB, hip-hop, rep, rock and roll dhe pop.

Arsimi muzikor

Miratimi i shkallës tonale G-dur, shkalla D-mol (lloji natyral, harmonik dhe melodik), shenja (bemol), sinkopë dhe metri i përzier 9/8.

Muzika popullore

Hyrje në traditën dhe zakonet e popullit tonë dhe të popujve që jetojnë në vendin tonë (tradita e dasmave, kostumet popullore, muzika popullore në zhanret e muzikës moderne).

„Земјо моја, личен крају мој“ / „Vendi im, vendi im i bukur“
(me dëgjim)

Muzika: Dragan Shuplevski

Ка-ко те-бе ро-дна лич - на, не-ма зем-ја во цел_свет, ту-ка јас се

6
ро-див рас - там ка-ко пти-ца в`лет.____ Рас-ти цу-ти зем - јо ми - ла

11
бли-кај в`сон-чев сјај____ рас-ти цу-ти ши-ри кри - лја зем-јо ро-ден

16
крај. Хај,____ ро-ден кра-ју мој!____ Са-кан кра-ју мој!____

21
Рас-ти цу - ти, зем - јо ми - ла, бли - кај в`сон-чев сјај.

Детството мое како в бајка
минува во радост, пој
љубов наша - радост твоја
личен крају мој.

Рефрен: Расти цути.....

Ако треба да те бранам,
земјо и ако сум млад
детството мое, игри мои
за тебе би ги дал.

Рефрен: Расти цути.....

1. Përshkruani bukuritë e vendlindjes tuaj

„What a wonderful world“ (Çfarë botë e mrekullueshme) (me dëgjim)

Teksti dhe muzika
George David Weiss
Bob Thiele

Esano

I see trees of green, red ros-es too, I see them bloom for me and you, and I think to my-self what a won-der-ful world I see skies of blue and clouds of white, the bright-blest day, the dark sac-red night, and I think to my-self what a won-der-ful world. The col-ors of the rain-bow, so pret-ty in the sky are al-so on the fac-es of peo-ple go-ing by, I see friends shak-ing hands, say-ing "How do you do?" They're real-ly say-ing "I love you," I hear ba-bies cry, I watch them grow, they'll learn much more than I'll ev-er know and I think to my-self what a won-der-ful world. Yes, I think to my-self what a won-der-ful world.

1. Hulumto për jetën e Luis Amstrong.

**„Nënë Terezë, moj nënëz-o“
 „Мајко Тереза, мори мајко“
 (me nota)**

Muzika: Musa Piperku
 Teksti: Mila

Si p' llum-besh' shteg-ton në bot' ti bën mir e ndih mon her' si gon-xhe,
 6 her' si hë-në na jep gaz, ti moj në-në hej. Që nga ju-gu në ve-ri
 13 naj mbush zem rat da-shu - ri në-nëz o, moj në-nëz o nën' Te-rez' moj
 18 në - nëz o nën' Te-rez' moj në - nëz - o në-nëz - o

Nënë Terezë, moj nënëz-o

I
 Si p' llumbesh' shtegton në bot'
 ti bën mir e ndihmon
 her' si gonxhe, her' si hënë
 na jep gaz, ti moj nënë hej.

II
 Që nga jugu në veri
 naj i mbush zemrat dashuri
 nënëz-o, moj nënëz-o nën'
 Terez' nënëz-o, nën Terez'
 moj nënëz-o nënëz-o.

Превод на македонски јазик

„Мајко Тереза, мори мајко“

Како гулаб што лета низ светот,
 ти правиш добрина и помагаш.
 Час како пупка, час како месечина,
 ни даваш насмевка ти мајко.

Рефрен

Од југ до север,
 ни ги полниш срцата со љубов.
 Мамичке мори мамичке,
 мајко Тереза, мори мамичке.

1 Këndoni melodinë e këngës sipas notave dhe saktësisht në mënyrë ritmike. 2 Hulumtoni për jetën e Nënë Terezës.

Shenjat e ndryshimit të lartësisë së tingullit (tonit) zbritësja – bemol

Të rikujtojmë ...

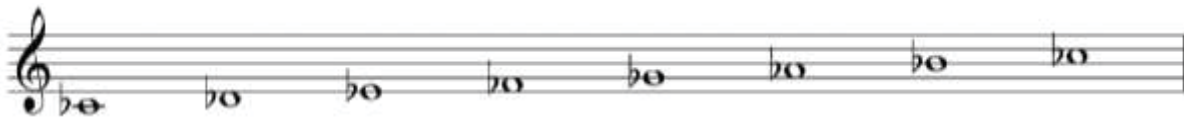
Ndonjëherë është e nevojshme të ndryshohet lartësia e tonit. Për uljen e tingullit, përdoret zbritësja (bemol), Zbritësja tingëllon gjysmë gradë më poshtë.

Prapashtesa **es** i shtohet emrit alfabetik të tonit të ulët.

 i ulët, ose bemol

mbaresa **ES**

C+es = Ces; **D+es=Des;** **E+es= Es;** **F+es=Fes;**
G+es= Ges; **A+es=As;** **H+es=Hes/B**

Shenja bekuadër vendos tonet e ngritura të shkallës dhe e çon atë në gjendjen e tyre të mëparshme.

Bekquadër ose
toni i ulët

Shenjat për ndryshimin e lartësisë së mëparshme , mund të vendosen përpara tonit ose në fillim të pesëvijëshit (pentagram).

Ushtrim melodik

1.Në ushtrimin melodik emërtoni taktet në të cilat ka shenja për ndryshimin e lartësisë së tonit.

„MANASTIR TÜRKÜSÜ“
„Në mes të Manastirit“
(me dëgjim)

Yavaş (Adagio)

Türkü
Yöre: Manastır

Ma nas tı rın or ta sın da
Var bir ha vuz ca nım ha vuz

Bu yur dun kız la rı hep si de ya vuz

Biz ça lar oy na rız

Përkthim në gjuhën shqipe

„Në mes të Manastirit“

Në mes të Manastirit ka fontanë të bukur
Pranë fontanës u mblohdën vajza të bukura krenare.
Luajmë, këndojmë dhe lazdrohemi.

Në mes të Manastirit ka një çeshmë, çeshmë të bukur.
Pranë çeshmës vajza të bukura, njëra më e bukur se tjetra
Luajmë, këndojmë dhe lazdrohemi.

1. Përcaktoni karakterin e melodisë së këngës.
2. Klasifikoni këngën sipas përmbajtjes.

Shkallët tonale dur

Të rikujtohem...

tetrakordi i poshtëm tetrakordi i lartë

I II III IV V VI VII VIII

do1 re1 mi1 fa1 sol1 la1 si1 do2
c1 d1 e1 f1 g1 a1 h1 c2

Shkalla C-dur e ka marrë emrin sipas tonit alfabetik fillestar C. Çdo shkallë dur ka këtë radhitje të toneve dhe semitoneve:

Shenja për ton të plotë

Shenja për semiton (gjysmëton)

Nga toni i **V-të** (i pestë) të **C-dur** ne kemi zbuluar tashmë shkallën **G-dur**. Për të fituar radhitje të rregullt të toneve dhe semitoneve, kemi ngritur gradën e **VII-të** (**F** në **FIS**). Kjo shkallë bën pjesë në grupin e shkallave tonale të ngritura.

Për t'u formuar shkallë e re dur, grada e **IV** (e katërt) e shkallës **C-dur** bëhet e **I-rë** për shkallën e re tonale.

C	D	E	F	G	A	H	C
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
			F	G	A	H	C
			I	II	III	IV	V

Për radhitjen e rregullt të toneve dhe semitoneve (ndërmjet gradëve **III**, **IV** dhe **VII - VIII**) të shkallës së fituar, është e nevojshme që të ndërtohet lartësia e tonit të gradës së **IV**. Në këtë lloj të shkallës përdorim shenjën bemol.

Shenja **bemol** e zbrit notën për **gjysëm toni**.

Tonet e zbritura marrin prapashtesën **Es**.

Shembull: c-ces, d-des, e-es, f-fes, g-ges, a-as, h-hes (b),

Mënyra e ndërtimit të shkallëve dur me bemol

Shkalla e re dur krijohet nga toni i katërt i shkallës C-dur .Nga shkalla e rikrijuar, mënyra për zbulimin e shkallëve të reja dur me shenja për uljen e tonit (bemol).

Mbaj mend

Shkallët dur me bemol ndërtohen nga toni i **IV i shkallës**, nga shkalla paraprake.

Të rikujtohem...

Shkalla F-dur

Toni i cili gjendet në gradën IV të shkallës C-dur do të jetë toni fillestar për shkallën e re të krijuar.

Shkalla C-dur

C	D	E	F	G	A	H	C
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

Shkalla e re	F	G	A ?	H ?	C	D	E	F
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

Në shembullin e dhënë, radhitja e semitoneve nuk është vendosur në mënyrë të rregullt. Mënyra e rregullt e semitoneve në shkallët dur është ndërmjet gradëve III-IV dhe VII-VIII.

Për të fituar radhitje të rregullt të toneve dhe semitoneve, toni h i gradës së IV zbritet një gjysmëton me parashenjën bemol në Hes (B).

Shkalla F-dur	F	G	A	B	C	D	E	F
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

Për shkak se toni B(HES) është ton i qëndrueshëm në shkallën F-dur, parashenja bemol shënohet menjëherë pas çelsit të violinës dhe tregon se toni H ulet gjithmonë dhe pa dallim se në cilën oktavë të paraqitet.

Shkalla F-dur

tetrakordi i poshtëm tetrakordi i lartë

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
f1	g1	a1	b1	c2	d2	e2	f2
fa1	sol1	la1	si1	do2	re2	mi2	fa2

Tetrakordi paraqet varg prej katër toneve në shkallën muzikore. Ekzistojnë **tetrakordi i parë** (i ulët) dhe **tetrakordi i dytë** (i lartë)

Tetrakordi i parë fillon nga grada I-IV.
Tetrakordi i dytë fillon nga grada V - VIII.

Mbani mend

Shkallët janë emëruar sipas emrit alfabetik të tonit në gradën I-rë .Shkalla F-dur ka ton të zbritur B (HES) në gradën e IV-të.

Këndimi dhe luajtja e ushtrimeve melodike në F- shkallë dur

Ushtrime melodike nr. 1

Ushtrime melodike nr.2

Ushtrime melodike nr. 3

Ushtrime melodike nr. 4

1. Këndoni ushtrimet duke emërtuar tonet.
2. Vëreni tonet ndërmjet të cilave ka distancë me semiton.

„Kori I fshatarëve“

(me nota)

nga opera

„Nusja e shitur“

B. Smetana

Teksti në gjuhën shqipe

Pse të mos gëzohemi,
kur Zoti na ka dhuruar shëndet, na ka dhuruar shëndet.
Kush nga ne e di se do të ketë një të ardhme kaq të lumtur dhe të bukur.
Ku çdo burrë i martuar, grua e martuar, i thotë lamtumirë gëzimit.
Gruaja kujdeset për shtëpinë, burri fshihet pas birës.
Pse të mos gëzohemi,
kur Zoti na ka dhuruar shëndet, na ka dhuruar shëndet.

Skena nga opera "Nusja e shitur"

1. Emërtoni shkallën e tonale në të cilën është shkruar melodia e “Kori i fshatarëve”.
2. Përcaktoni vëllimin e melodisë tonale të “Kori i fshatarëve”.

„Tanca a mea, Tanca a li dade“

„Tanka ime, Tanka e nënës“

(me nota)

Tan-ca a mea,-tan - caâ li da-de, ni - shi- dzu tă__ la - ia mpa-de__ Tan -

10
- câ__ lea,__ Tan-ca=a me, Tan - ca=a li da - de, ni - shi

19
dzu tă__ la - ia mpa - de,__ Tan - câ__

„Tanca a mea, Tanca a li dade“

Tanca a mea, Tanca a li dade
ni shidzutâ laia mpade, Tancâ lea,

Tanca a mea, Tanca a li dade
ni shidzutâ laia mpade,
Tancâ lea.

Trei frimitâri tu stâmânâ
ts- armase xistra tu mânâ,
Tancâ a mea.

Trei frimitâri tu stâmânâ
ts-armase xistra tu mânâ,
Tancâ lea.

Trei lâri tu stâmânâ
ts-armase maiiu tu mânâ.

Tancâ a mea,
trei lâri tu stâmânâ
ts-armase mailu tu mânâ,
Tancâ lea.

Nu vrea dada s-mi-aibâ n hoarâ
ta s-nu-lj neg di oarâ, oarâ, dado lea,

nu vrea dada s-mi-aibâ n hoarâ
dado lea.

Nu, vream cupii di mulâri,
vream la fratsâ sh-la surâri, dado lea,
Nu vream cupii di mulâri,

Përkthim në gjuhën shqipe

Tanka ime, tanka e nënës
Pa u ulur në Tokë,

Ah moj Tankë, Tanka e nënës,
Pa u ulur në Tokë,

Ah moj Tanka, Tanka ime,
Tre muaj në javë
Të mbet sita në dorë.

Ah moj Tanka
Tre muaj në javë
Të mbet lavanderia në dorë.

E imja Tankë.
Tre larje në javë,
Të mbet lavanderia në dorë.
Nuk donte nëna të më ketë në fshat
Të mos i shkoj nga çasti në çast,

Ah moj nënë.

Nuk desha kope me kafshë e pasuri,
Desha të vëllezërit e motrat
Ah moj nënë
Desha te vëllezërit dhe motrat.

1. Emërtoni shkallën tonale në të cilën është shkruar melodija e këngës.

Shkalla tonale mol

Të rikujtohem...

Shkalla tonale - mol ndërtohen nga grada e VI – të e shkallës G – dur.

Nga grada e VI-të e shkallës G-Dur, nga toni E e ndërtojmë shkallën e-mol.

Shkalla G - dur

G	A	H	C	D	E	Fis	G					
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII					
					e	fis	g	a	h	c	d	e
					I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII

Shkalla E - mol

Ekzistojnë tre lloje të shkallëve mol: natyror, harmonik dhe melodik. Shkallët mol, ashtu edhe si shkallët dur, i dallojmë sipas radhitjes së toneve dhe semitoneve.

Lloji natyror i shkallës mol:

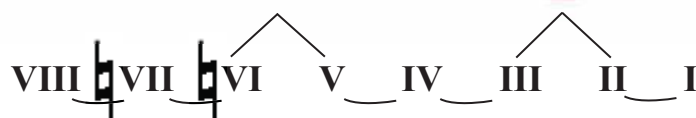
Lloji harmonik i shkallës mol:

Lloji melodik i shkallës mol të lartë:

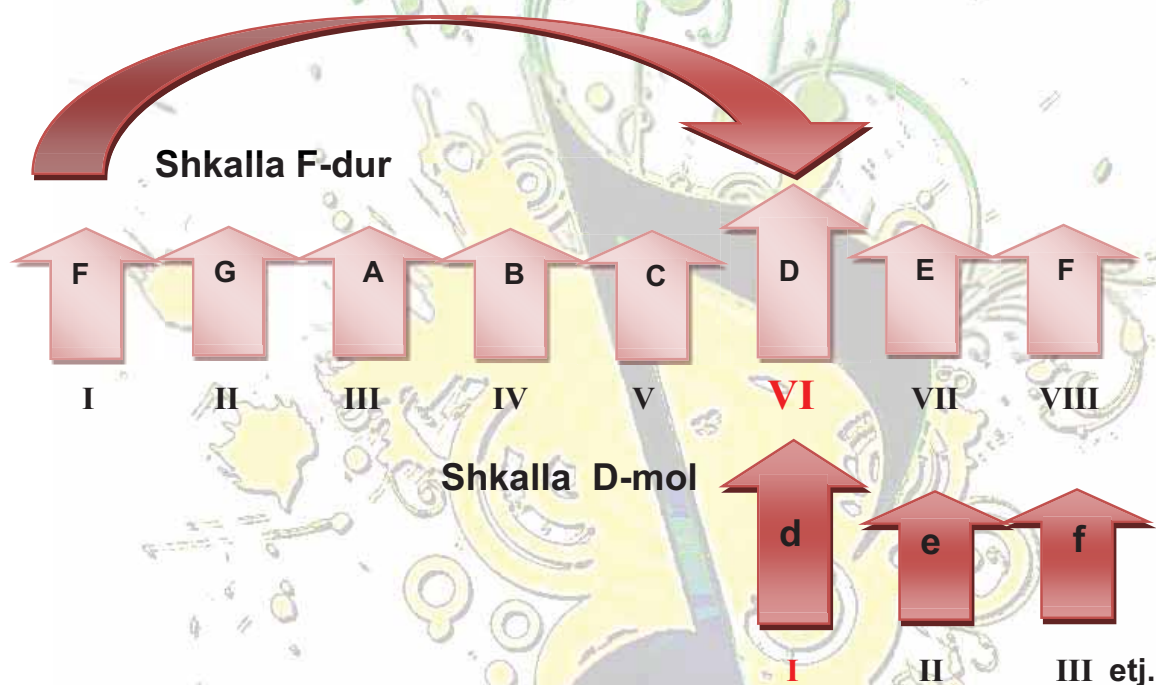
Lloji melodik i shkallës mol teposhtë:

Kur toni i gradës së VI-të i shkallës dur bëhet toni i I-rë, atëherë formohet shkalla mol. Prej gradës së VI-të të shkallës F-dur nga toni D, do të ndërtojmë një shkallë të re mol e cila do të jetë toni fillestar për shkallën e re të krijuar.

Shkalla D-mol Iloji natyror

Nga grada e **VI-të** e shkallës **G-dur**, nga toni d formohet shkalla tonale **D-mol**.

Emrat e toneve në Ilojin natyror të shkallës d- mol janë:

d e f g a b c d

D- mol Iloji natyror

tetrakordi i poshtëm tetrakordi i lartë

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
d1	e1	f1	g1	a1	b1	c2	d2
re1	mi1	fa1	sol1	la1	si1	do2	re2

Radhitja e toneve dhe semitoneve në shkallën mol –natyror , është e njëjtë si te poshtë ashtu edhe për te lartë

Në shkallën **D – mol**, Iloji natyror ka ton të zbritur **b (hes)** në gradën e IV-të.

1. Këndo shkallën **D – mol** te poshtë dhe te lartë
2. Shëno shkallën **D - mol Iloji natyror** në fletore me pentagram.

„Ederlezi“

„Ederlezi“

(me nota)

4

7

10

13

16

Sa o Roma daje
Sa o Roma babo babo
Sa o Roma o daje
Sa o Roma babo babo
Ederlezi, Ederlezi
Sa o Roma daje

Sa o Roma babo, e bakren chinen
A me, chorro, dural beshava
Romano dive, amaro dive
Amaro dive, Ederlezi

E devado babo, amenge bakro
Sa o Roma babo, e bakren chinen
Sa o Roma babo babo
Sa o Roma o daje
Sa o Roma babo babo
Ederlezi, Ederlezi
Sa o Roma daje

Përkthim në gjuhën shqipe

Të gjithë romët nënë,
Të gjithë romët, baba, baba,
Të gjithë romët nënë,
Të gjithë romët baba, baba
(dita jonë) Ederlezi,
të gjithë romët nënë.

Të gjithë romët therrin qingja, a jac
Por unë i varfër prej larg jam ulur.
Dita e romëve është dita jonë,
Baba, po për ne qingj?

Të gjithë romët baba, therrin qingja,
Të gjithë romët, baba, baba,
Të gjithë romët nënë,
Të gjithë romët baba, baba,
Ederlezi,
Të gjithë romët nënë.

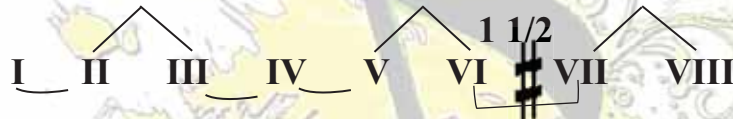
1. Emërtoni shkallën tonale në të cilën është shkruar melodia e këngës.

Lloji harmonik i shkallës D-mol

Të rikujtohem...

Radhitja e toneve dhe semitoneve në shkallën mol – **lloji harmonik** bëhet në këtë mënyrë:

Në llojin e shkallës mol- harmonik **ngritet toni i gradës së VII-të c në cis**. Me këtë ndryshim fitohet largësia prej **një toni e gjysëm** ndërmjet **gradëve VI-të dhe VII-të** të shkallës.

Emrat e toneve janë:

d e f g a b cis d

Shkalla D-mol i llojit harmonik

tetrakordi i poshtëm				tetrakordi i lartë			
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
d1	e1	f1	g1	a1	b1	cis2	d2
re1	mi1	fa1	sol1	la1	si1	do2	re2

Ushtrim melodik

Mbaj mend: Shkalla **D-mol lloji harmonik** ka ton të zbritur **b** dhe ton të ngritur **cis**.

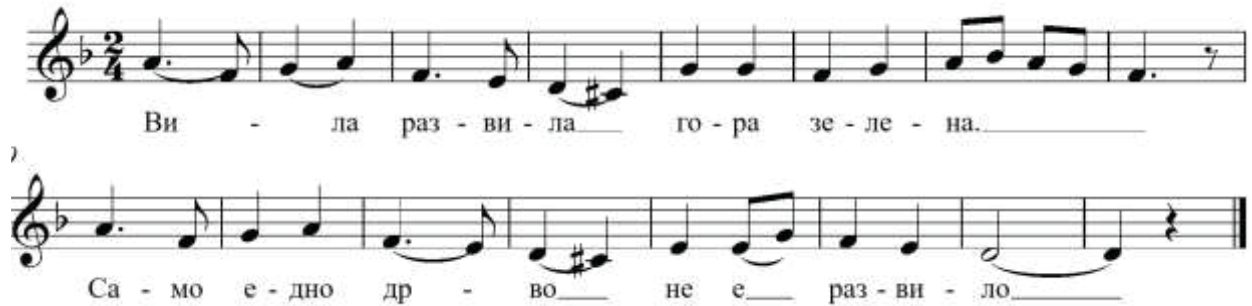
1. Këndo shkallën **D-mol lloji harmonik** te poshtë dhe te lartë.
2. Shëno shkallën **D-mol lloji harmonik** në fletore me pentagram.

Këngë në shkallën d- mol Iloj natyral dhe harmonik

„Развила гора зелена“ / „Rritet mali gjelbër“

(me dëgjim)

Shkroi: B. M. Haxhimanov

Vi - ла раз - ви - ла го - ра зе - ле - на.

Са - мо е - дно др - во не е раз - ви - ло.

Под дрво лежи млад, ранет јунак,
Со девет рани, рани, куршумлии.
Со девет рани, рани, куршумлии,
Десета рана со нож прободена.

„Спомен чешма“ /
„Џешма е kujtimeve“
(me dëgjim)

Teksti: M. Simonovski
Muzika: Gj. Smokvarski

Го-ре в' пла-ни-на-та ле-ле-е, чеш-ми-ца спо-мен се бе-ле-е.

5
Бли-ка и шу-ми в' са-ми-на-та, мол-чи и слу-ша пла-ни-на-та.

1. Përcaktoni Ilojin e shkallës mol në të cilën janë shkruar këngët.
2. Sqaro rëndësinë e festës së 11 Tetorit.

„Ко удара тако позно“
“Kush troket kaq vonë“
 (me nota)

Teksti: Vojislav Ilić
 Aranzhimi: Predrag Miodrag

<p>„Ко удара тако позно“</p>	<p>Përthimi në gjuhën shqipe: „Kush troket kaq vonë“</p>
<p>Ко удара тако позно у дубину ноћног мира, на капији затвореној светогорског манастира.</p>	<p>Kush troket kaq vonë në thellësinë e paqes së natës, në portën e mbyllur të manastirit të shenjtë?</p>
<p>Већ је прошло тамно вече и нема се поноћ хвата, седи оци, калуђери, отворте ми тешка врата.</p>	<p>Tashmë kaloi errësira, ndërsa kapi mesnata e shurdhër. Etërr të zbardhur, murgj, ma hapni derën e rëndë.</p>
<p>Светлости ми душа хоће, а одмора слабе ноге, клонуло је моје тело, уморне су моје ноге.</p>	<p>Shpirti im kërkon dritë dhe këmbët e mia të dobëta pushim. Trupi im është shumë i vogël, këmbët e mia janë të lodhura .</p>
<p>Векови су прохујали од чудесне ове ноћи, векови су прохујали и многи ће јоште проћи.</p>	<p>Shekujt kanë ikur nga kjo natë e mrekullueshme, Shekujt kanë ikur, dhe shumë të tjera do kalojnë.</p>
<p>Ал то дете још живи, јер његова живи слава, јер то беше Растко, син Немањин, Свети Сава.</p>	<p>Por ai fëmijë ende jeton, pse jeton lavdia e tij, Sepse ai ishte Rasko, djali i Nemanjës, Shën Sava.</p>

1. Këndo melodinë e këngës me nota, ritmikiisht saktë.

shkalla D-mol Iloji melodik

Të rikujtohem ...

Tonet e zbritura dhe tonet e ngritura kthehen në gjendjen e mëparshme me vendosjen e shenjës së **bekquadrit**, e cila shënohet para notës.

Që të fitohet radhitja e rregullt e toneve dhe semitoneve në Ilojin e shkallës mol-melodik, atëherë **ngritet** toni i gradës së **VI-të** dhe të **VII-të**.

shkalla D-mol Iloji melodik

Në shkallën **D-mol Iloji melodik ngritet** toni i gradës së **VI-të**, **b** në **h** dhe toni i gradës së **VII-të** **c** në **cis**.

Shkalla **D-mol Iloji melodik** për te poshtë këndohet si **Iloji natyror**.

Me përdorimin e shenjës bekuadër tonet e ngritura të shkallës do të kthehen në gjendjen e tyre të mëparshme.

Ushtrimi melodik

Mbaj mend:

Shkalla **D-mol Iloji melodik** ka ton të zbritur, **b** në **h** dhe ton të ngritur **c** në **cis**.

1. Këndo shkallën **D-mol Iloji melodik** te lartë dhe te poshtë.
2. Shëno shkallën **D-mol Iloji melodik** në fletore me pentagram.

Ushtrime melodike në shkallën F –dur dhe D –mol

Ushtrime melodike nr.1

Ushtrime melodike nr.2

Ushtrime melodike nr.3

Ushtrime melodike nr.4

1. Këndo ushtrimet me emërtimin e notave.
2. Gjeji notat ndërmjet të cilave ekziston largësia prej gjysëm toni (semitoni).

Takti dhe masa kohore

Të rikujtohem!

Secili takt përmban **masa kohore të forta (të theksuara) dhe të dobëta (të patheksuara)**. Ato i shënojmë me këto shenja:

Teza — (kohë e masës **e fortë ose e theksuar**)
Arëza ∪ (kohë e masës **e dobët ose e patheksuar**)

Numri i kohëve të taktit, të forta dhe të dobëta e përcakton **metri i masës**, që shënohet në fillim të taktit.

Theksin do ta shënojmë me këtë shenjë > gjithmonë bie në rrahjet e forta të masës kohore.

Masa me metër 2/4 koha e parë është e fortë (e theksuar), ndërsa koha e dytë është e dobët (e patheksuar).

Masa me metër 3/4 koha e parë është e fortë (e theksuar), ndërsa koha e dytë dhe e tretë është e dobët (e patheksuar) .

Shembulli. 1

Shembulli. 2

Masa me metër 4/4, koha e parë dhe e tretë është e fortë (e theksuar), ndërsa koha e dytë dhe e katërt është e dobët (e patheksuar).

Shembulli. 3

Zakonisht jemi mësuar se **theksi** i fjalëve në muzikë bie **në rrahjet e forta (të theksuara)**.

Por, ka shembuj të shumtë kur theksi i fjalëve bie në rrahje të dobëta (të patheksuara). Shembuj të tillë janë një tipar ritmik i pazakontë.

Sinkopa

Toni i dytë i dobët i masës kohore dhe toni i tretë i fortë, lidhet me një hark në gjatësinë e një note, atëherë theksi do të zhvendoset nga masa kohore e fortë në atë të dobët. Kjo krijon një veçanti ritmike të papritur dhe interesante.

Shembull:

Sinkopa është një veçori ritmike e cila paraqitet me lidhjen e rrahjes së fortë dhe asaj të dobët, kështu që theksi prej rrahjes së fortë kohore kalon në atë të dobët.

Notat të cilat i lidhim me lartësi të njëjtë mund të jenë të barabarta ose të ndryshme për nga kohëzgjatja.

Shembull:

„Синкопа“ / „Sinkopa“

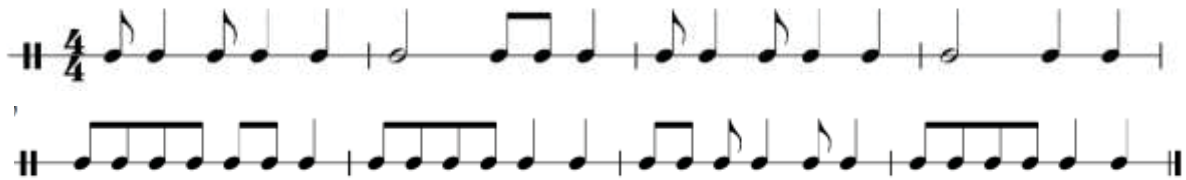

Mbaj mend:

Sinkopa është veçori ritmike e cila paraqitet me lidhjen e rrahjes së fortë dhe asaj të dobët, kështu që theksi prej rrahjes së fortë kohore kalon në atë të dobët.

Ushtrime ritmike dhe melodike me aplikim të veçorive ritmike të sinkopës

Ushtrimi ritmik nr. 1

Ushtrimi ritmik nr. 2

Ushtrimi melodik nr. 1

Ushtrimi melodik nr. 2

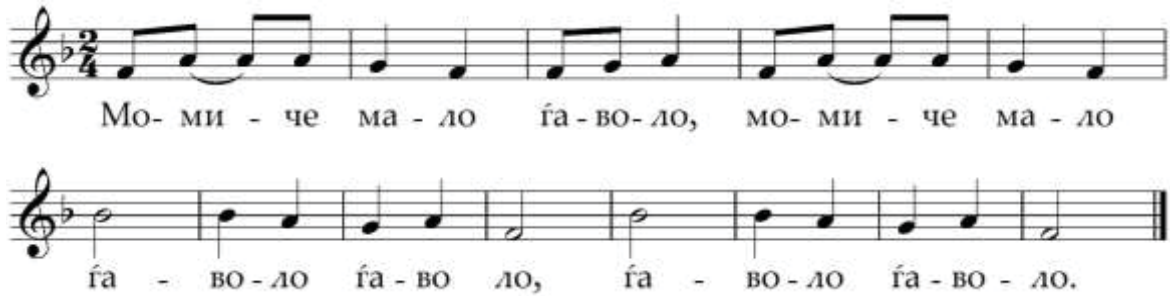

1. Interpretimi ushtrimit ritmike dhe melodike me zbatimin e saktë të sinkopës ritmike.

„Момиче мало ѓаволо“ / „Vajzë e vogël e djallit“

(me dëgjim)

Popullore

Мо- ми - че ма - ло ѓа - во - ло, мо- ми - че ма - ло
ѓа - во - ло ѓа - во ло, ѓа - во - ло ѓа - во - ло.

Не ми минавај пред двори,
Не ми минавај пред двори, пред двори.
Не ми задавај јадови,
Не ми задавај јадови, јадови

„Заспало моме“ / „Vajza e përgjurmur“

(me nota)

Popullore

Зас-па-ло мо - ме крај мо-ре, ми-ла ма-мо зас-па-ло мо - ме крај мо - ре.

Подувна ветре, повеја, мила мамо
подувна ветре, повејна
Одломи гранче, маслинче, мила мамо.
та, удри моме по лице.

Моме се луто, разлуту, мила мамо
уште полуту проколна.
Зошто ми ветре подуна, мила мамо
и сладок сон ми однесе.

Metri i përzier 9/8

Të rikujtohem:

Metri binar 4/4 përmban katër rrahje:

e fortë — e dobët \cup **e fortë — e dobët** \cup

Metri 4/4 e taktit është metër binar me katër rrahje.

Nota katërshe zgjat një rrahje.

Rrahja e parë rrahja e dytë rrahja e tretë rrahja e katërt

Shqiptoni tekstin me theksin e saktë të fjalëve me metrin 4/4.

4. Dua	të	shoh	shumë,	atëherë	do të	jem	i lumtur.
4. Ti je	gëzimi	im i	lumtur,	rinia	ime e	dashur	besnike.

Masa me metër 4/4 përmban katër nota katërshe.

Takti katër pjesësh për bazë të masës së taktit ka nota katërshe.

Përmban katër kohë të taktit dhe taktohet në katër rrahje.

Përderisa tekstin e shqiptojmë me metër të përzier, atëherë do të fitojmë ritëm tjetër.

Masa e përzier 9/8 përmban nëntë nota tetëshe.

Për bazë të masës të taktit ka notën tetëshe.

Tre kohë përmbajnë nga **dy nota tetëshe.**

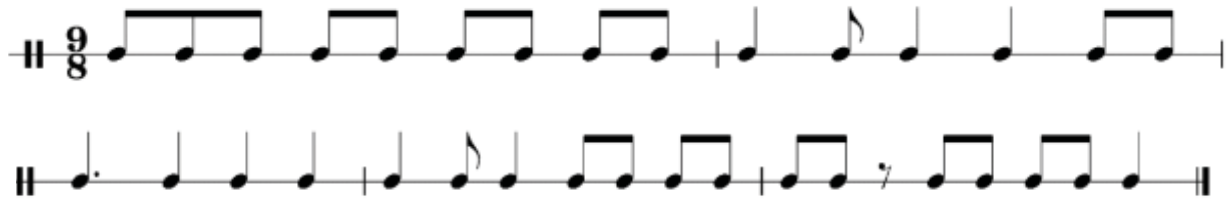
Një kohë përmban tre nota tetëshe.

Shembuj të masës së përzier 9/8.

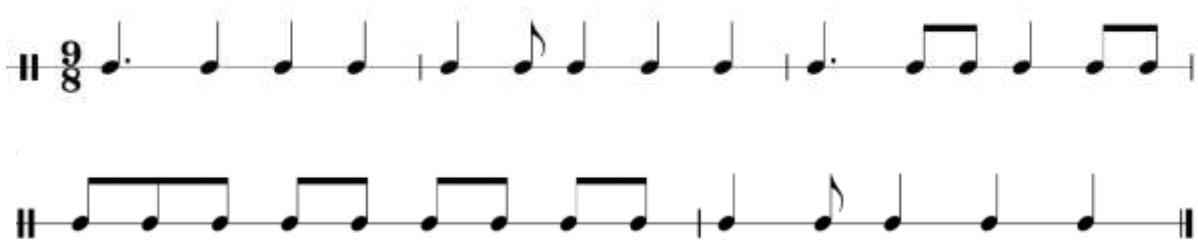

Ushtrime melodike dhe ritmike me përdorimin e metrit 9/8

Ushtrim ritmik nr. 1

Ushtrim ritmik nr. 2

Ushtrim melodik:
Shembull nr.1

Shembull nr.2

1. Krahaso ritmin e ushtrimeve melodike nr. 1 dhe nr 2. dhe shiko dallimet e tyre.

„Што ми е мило ем драго“ / „Sa më vjen mirë dhe gëzohem“

(me dëgjim)

popullore

Што ми е ми-ло ем дра - го, на - Стру-га ду - кан - да и - мам.
оф ле ле, ле ле ле ле, ли - бе - ле, ср - це - то ми го ца-нам и - зго - ре.

На Струга дуќан да имам на кепенците да седам
Оф леле леле леле либе ле срцево ми го џанам изгоре.
На кепенците да седам, струшките моми да гледам.
Оф леле леле леле либе ле срцево ми го џанам изгоре.
Струшките моми да гледам како ми одат на вода.
Оф леле леле леле либе ле срцево ми го џанам изгоре.

„Не си го продавај Кољо чифлигот“ / „Mos e shit çifligun Koljo“

(me dëgjim)

popullore

Не си го про-да-вај Ко-љо чиф - ли - кот ма-ма не ме да-ва Ко - љо
за те - бе. По ме-а - ни о-диш Ко - љо, руј-но ви-но пи - еш
до - ма ра - но не си о - диш да спи - еш.

Колку ти чинат Кољо овците,
толку ми чинат Кољо очите.

Реф: По меани одиш Кољо,
рујно вино пиеш,
дома рано не си одиш, да спиеш.

1. Emërtoni shkallën tonale dhe llojin e ritmit në këngët e dhëna popullore.

„Не стој Доне Донке“ / „Mos ri Done Donke“

(me dëgjim)

Popullore

1 Не стој До-не Дон-ке, не гле-дај_ ме, од гле-да-ње Дон-ке фај - де - не - ма...

5 Дај ду-ни, ду-ни, ду - ни, дај ду-ни ду-ни ду - ни, дај ду-ни ду-ни ду - ни

8 фај де_ не- ма. Не стој До-не Дон-ке, не стој До-не Дон-ке, не гле-дај ме

12 не._____ Не стој До-не До-нке, не гле-дај - ме, од гле - да-ње Дон-ке

16 фа - де - нема._____ Дај ду - ни ду - ни ду - ни,

18 дај ду-ни ду-ни ду - ни дај ду-ни ду-ни ду - ни фај - де - не - ма.

1. Përcaktoni ritmin dhe emërtoni nuancat dinamike të këngës.
2. Përcaktoni karakterin e melodisë dhe klasifikoni atë sipas përmbajtjes.

„O sa gëzim“
„Ох, колку радост“
 (me dëgjim) / (по слух)

Popullore qytetare

O sa gëzim

||

O sa e ëmbël, sa e idhët,
 e vërteta dashuri
 o kur të shof moj
 aman buza m`dridhet
 trupi m`digjet si qiri.

Refren

S'i t'ia bëj or djal,
 si t'ia bëj s`e diel
 zemrën ta kam fal`
 shpirti im je ti.

Превод на македонски јазик
„Ох, колку радост“

Ох, колку радост ми е во срцето,
 гледајќи те како поминуваш.

Ох, за нас така било,
 двајцата да не се соединиме,
 ох да не се соединиме.

рефрен

Како да правам душо,
 како да правам неznam!
 Срцето сум ти го подарил,
 душо, моја си ти, душо, моја си ти.

О, колку блага толку па и горка,
 е пустата љубов.

О, бледеам и црвенam,
 aman усна ми се тресе,
 срцето ми се топи како свеќа,
 aman како свеќа.

1. Përcaktoni karakterin e melodisë së këngës.
2. Klasifikoni këngën sipas përmbajtjes.

Traditat dhe zakonet e popullit maqedonas

Tradita është pasuria e përgjithshme e një kombi që e bën një vend të njohur dhe e paraqet atë përtej kufijve të tij. Nëpërmjet saj ruhet, ushqehet dhe afirmohet identiteti kulturor i popullit, sepse krijimi popullor ka vlerë të paçmuar si pikë referimi kulturore.

Gjurmët e vlefshme të së shkuarës, duhet t'i ruajmë, ushqejmë dhe t'ua përcjellim brezave të ardhshëm. Tradita e re dhe tradita e vjetër maqedonase përzihet me përparimin dhe jetën bashkëkohore, duke krijuar kështu një kulturë të bazuar në zakonet e saj shekullore.

Festat dhe festimet janë pjesë e traditës së çdo kombi.

Pashkët është festa më e madhe e krishterë, e cila feston dhe gëzon ringjalljen e Krishtit. Në prag të festës, të krishterët ortodoksë fillojnë agjërimin e Pashkëve, e cila fillon në ditën e ashtuquajtur “ E hëna e pastër”, menjëherë pas festës së Faljes.

Për çdo vit festa e Pashkëve bie në data të ndryshme. Prandaj, kjo festë i përket të ashtuquajturave festave lëvizëse. Data merret si java e parë pas hënës së plotë, në ditën e ekuinoksit të pranverës ose menjëherë pas saj. Për besimtarët e konfesionit ortodoks, Pashkët për çdo vit bien në periudhën nga 4 prilli deri më 8 maj.

E Enjta e mirë, është dita kur hidhen vezët e kuqe. E Premtja e Madhe / Kryqëzimi E Premtja, është dita kur u kryqëzua Jezu Krishti dhe ajo ditë është agjërim tejet i rëndë dhe i rreptë. E Shtuna e Madhe / Varrimi, në këtë ditë besimtarët shkojnë në kishë në mbrëmje dhe para mesnate së bashku me priftin ecin dhe rrotullohen tre herë rreth katedrales. Pikërisht në mesnatë prifti shpall ringjalljen e Krishtit me fjalët “Krishti u ngjall, e vërteta u ngjall”, dhe fillon zakoni i thyerjes me vezë të lyera.

Katedralja ortodokse

E diela, dita e parë e Pashkëve / Ngjallja e Krishtit. Në këtë ditë besimtarët ortodoksë marrin pjesë në liturgjinë e mëngjesit të Pashkëve dhe pasi kthehen në shtëpi e prishin agjërimin e Pashkëve duke thyer dhe ngrënë vezë të Pashkëve.

E hënë -dita e dytë e Pashkëve - e hënë, e martë -dita e tretë e Pashkëve.

Thyerja e vezëve të kuqe

1. Hulumtoni zakonet e popullit maqedonas dhe popujve të tjerë në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe bëni një prezantim në Power point.
2. Diskutoni kuptimin e zakoneve, ngjashmëritë dhe dallimet e tyre.

Këngët popullore si pjesë e traditës

Pjesë e traditës sonë janë edhe këngët popullore dhe atë (këngët rituale, familjare, dashurie, humoristike, të punës , revolucionare). Këngët popullore rituale përshkruajnë ritualet para festave të mëdha. (Krishtlindjet, Lazarat, Pashkët, Dita e Shën Gjergjit dhe Dodoli).

„Ој Лијарче“ / „О genjeshtar“

Këngë rituale popullore

Në festën e Krishtlindjes këndohen këngët e **festës së Krishtlindjeve**. Këto këngë janë të lidhura me zakonet e vjetra për krishtlindje. Në zjarrin që ndizet për nder të Krishtlindjes, e më pas nëpër shtëpi, fëmijët këndojnë këngë, duke u shprehur për lumturi, shëndet, përparim në jetë dhe lajmërojnë ardhjen e festës së madhe të Krishtlindjes me këngën: "Sot është Krishtlindje, nesër është Krishtlindje". Ato shërbehen me ëmbëlsira, mollë, gështenja, arra, para etj.

Degë e Krishtlindjeve

Pas festës së Vitit të Ri, besimtarët kremtojnë **festën e Shën Vasilit- Vasilicës**. Për këtë festë, përveç zakoneve të tjera, këndohen këngë popullore rituale lirike të njohura si këngë popullore të Vasilicës. Këto këngë nuk kanë melodi të zhvilluar, thuhet me një përsëritje të theksuar ritmike dhe britma karakteristike në fund të këngës. Më e famshmja është kënga që i referohet festës së Vasilicës: " Vasilica gri, gri si je bërë gri? "... Ka këngë që këndohen për ata që mbajnë emrin e Shën Vasilicës për mirëqenien e shtëpisë, apo këngë në të cilat i lutemi Zotit për begati.

Karnavalet e Vevçanit janë zakon nën maskë dhe quhet "Shën Vasili".Festohet çdo vit më 13 dhe 14 janar.

Ritet e Faljes

Në Festën **Falja**, të rinjtë shkojnë te të moshuarit për të kërkuar falje. Sipas zakonit popullor, shtrojnë vezë, vishen me kostume popullore, këndojnë këngë, kërcejnë në shesh ose në mes të fshatit.

1. Prezantoni një këngë me përmbajtje rituale dhe tregoni një zakon që lidhet me një festë..

Traditat dhe zakonet e popujve të tjerë në vendin tonë

Traditat dhe zakonet e popullit musliman

Ramazani është festë islame që zgjat gjatë muajit të nëntë të kalendarit islamik. Besohet se gjatë atij muaji libri i shenjtë – Kur'ani – iu shpall engjëllit Gabriel, i cili më pas ia kaloi Profetit Muhamed. Ramazani është kohë e agjërimit, lutjes, solidaritetit dhe mëshirës.

Muslimanët besojnë se Ramazani sjell dhurata në çdo shtëpi - mëshirë, begati dhe falje.

Zakoni: Agjërimi

Një nga ngjarjet më të rëndësishme gjatë këtij muaji është agjërimi i savmës. Çdo ditë gjatë muajit të Ramazanit, muslimanët në mbarë botën çohen para lindjes së diellit për të ngrënë syfy, një vakt para agimit dhe për të falur namazin e mëngjesit. Ata mund të vazhdojnë të hanë dhe të pinë para lindjes së diellit dhe të vazhdojnë të agjërojnë deri në perëndim të diellit (Iftar).

Lutja në xhami

Në Ramazan Bajram, në të gjitha xhamitë, herët në mëngjes falet namazi i Bajramit të Madh, duke u lutur për shëndet, paqe dhe begati. Pas faljes së namazit, besimtarët shkojnë në shtëpi ku i pret ushqimi familjar, një mëngjes i përbashkët dhe urojnë njëri-tjetrin festën e shenjtë të Ramazan Bajramit.

Gjatë ditës, të ftuarit vizitojnë të afërmit, fqinjët dhe miqtë, me të cilët shkëmbejnë urime. Në tryezën e Bajramit, përveç gjellës së preferuar, një ëmbëlsirë tradicionale pa të cilën nuk kalon dita është bakllavaja.

Vëmendje i kushtohet më të varfërve dhe më të sëmurëve, të cilëve u shpërndahen dhurata, çka tregon në veprim solidaritetin që simbolizon festën.

Veshje

Bakllava

Vallëzim

1. Hulumtoni dhe prezantoni këngë me përmbajtje të zakonshme ose rituale, nga tradita e popujve të tjerë në vendin tonë.
2. Npërmjet vizatimit paraqit një segment të traditës dhe zakoneve të popujve të tjerë.

Traditat dhe zakonet e popullit rom

Dita e Shën Gjergjit është festa më e madhe e krishterë e ciklit pranveror e cila gjithmonë bie më 23 prill sipas kalendarit të vjetër, pra më 6 maj sipas kalendarit të ri. Kjo festë nuk festohet vetëm nga të krishterët, por edhe nga e gjithë popullata në përgjithësi. Ajo ka një traditë të madhe në vendet sllave, përfshirë Republikën e Maqedonisë së Veriut , që do të thotë se baza e saj është festa e natyrës, zgjimi i bimësisë dhe jetës në përgjithësi. Romët i kushtojnë shumë rëndësi festës së Shën Gjergjit dhe kremtimit të saj.

Qepja e kurorës

Thurja kurorës me të ashtuquajturat "lule gurgulluese".

Natën përballë Shën Gjergjit , vendosen degë të gjelbra dhe zbukurojnë dyert dhe dritaret. Porta e hyrjes është e stolisur me një kurorë të thurur nga "lulet që gurgullojnë" me besimin se viti do të jetë i begatë.

Larja me ujë ku janë zhytur bimët

Në mëngjes, fëmijët lahen me ujë që të jenë të shëndetshëm si druri; vajzat dhe djemtë të rrëmbejnë njëri-tjetrin ; i moshuari - të jetë i shëndetshëm; nikoqiri - shtëpia e tij të mbahet mirë dhe zakone të tjera. Të gjithë sipas nevojave dhe dëshirave të tij. Zakoni më i rëndësishëm është larja në lumë para lindjes së diellit. Në të hidhen kurora me lule ose derdhet qumësht.

Si festë e madhe, dita e Shën Gjergjit lidhet me Pashkët, ndërkaq në këngët popullore këndohet për lidhjen e tyre, gjelbërimin e bimësisë dhe rikthimin në jetë pas periudhës pasive të dimrit. Disa poezi i referohen vjeljes së barishteve dhe rritjes rituale të bagëtive: "Eja në bar, Biljanë e bardhë, të këpusësh barishte, të bësh tufa"Këngët në të cilat këndohet zakoni i lëkundjes së pemës janë të shumta..." Këngët në të cilat këndohet zakoni i lëkundjes së pemës janë të shumta "degë, në një degë, aj Gjurgje le"...

Këngë

Ѓурѓе ле, Ѓурѓе млад Ѓурѓе,
ај кој ти рече да дојдеш?
Мене ми рече Велигден!
Ѓурѓе ле, Ѓурѓе млад Ѓурѓе,
брго по мене да дојдеш,
по тебе шума и трева,
по трева идат ќејаи,
по ќејаи идат овчари.

Ritet e Shën Gjergjit (veshje kombëtare)
këngë popullore

„Ѓурѓовден“ / „Shën Gjergji“

Ѓур - гов - ден е ве - лик - ден ле
се бе - ја - ри под - ра - ни - ле

„Erdhi dita rome“
 „Дојде ромски ден“
 (Me dëgjim)

A - lo di - ve ro - ma - no te ke - le - te Dji - la - ba.

6
 Dji - la - ve ba sa - le ro - ma - le

10
 Dji - la - ve ba - sa - le Sa - vo - re.

„Alo Dive romano“

Alo dive romano
 Te kela te djllaba
 Alo dive romano
 Te basal ate cela

Refren:

Djllave basale romale
 Djllave basale savore
 Alo divo bahtalo
 Bahtalo gudioro
 O cavore celena
 O romaba salena.

Përkthim në gjuhën shqipe
 “Erdhi dita rome”

Erdhi dita rome
 të kërcejmë e këndojmë.
 Ka ardhur dita rome,
 Të luajmë, të këndojmë

Refren

Luani dhe këndoni romë
 këndoni dhe luani të gjithë
 Ka ardhur ditë e lumtur,
 e lumtur dhe e ëmbël
 Fëmijët luajnë dhe romët
 këndojnë.

1. Vëreni shenjën bemol në tekstin e notave të këngës.

**„Cāntic ti protlu avtumubil“
„Kēnga për veturën e parë“
(me dēgjim)**

A musical score in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 9/8 time signature. The melody is written on a single staff. The lyrics are written below the notes. The score is divided into three lines. The first line starts with a treble clef and a key signature of one sharp. The second line starts with a '3' above the staff, indicating a triplet. The third line starts with a '5' above the staff, indicating a fifth note. The lyrics are: Ai s nā cān - tām un cān - tic mu - sha - tu, Cān - tic mu - sha - tu ti Va - si - la - chlu.

Përkthim në gjuhën shqipe

„Kēnga për veturën e parë“

(Krushevë)

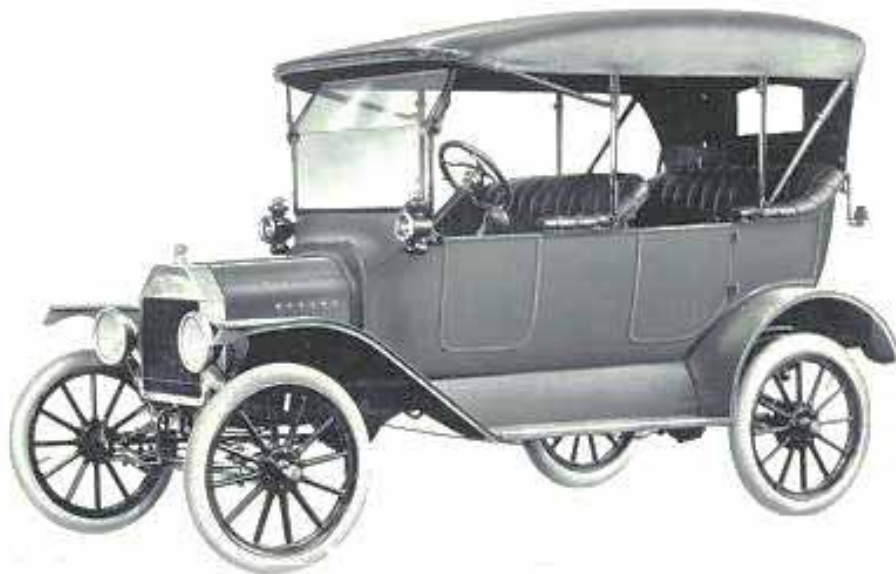
Le të këndojmë një këngë të bukur -----

----- Nje këngë e bukur

Për ----- Vasilaki

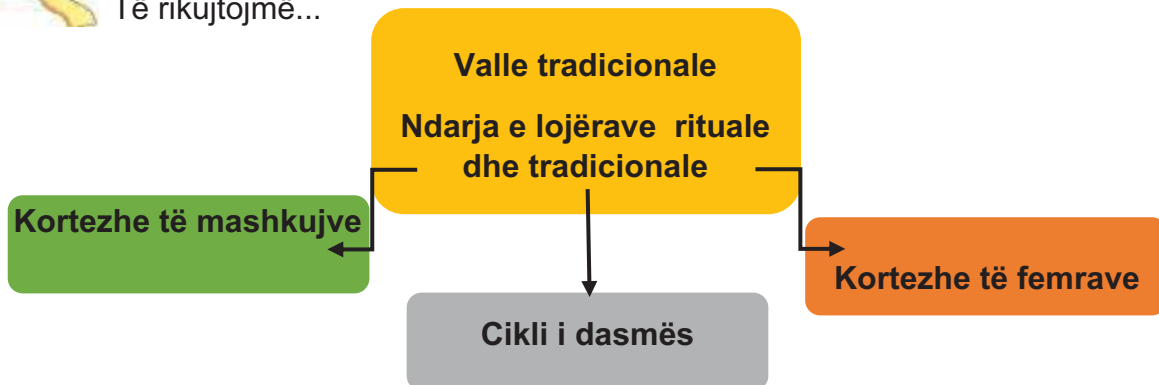
1.Përcaktoni llojin e ritmit në të cilin është shkruar melodia e këngës.

Të rikujtojmë...

Cikli i dasmës Tradita dhe zakonet

Ceremonia e martesës maqedonase nuk mund të imagjinohej pa dëshmitarët e dasmës, kumbarin dhe plakun e krushqive. Në të kaluarën, ky zakon bëhej në vjeshtë, kur bëheshin dasma. Sapo u dëgjua zhurma e zurlës dhe daulles, kumbari interpretoi "Vallen e kumbarit", dhëndri "Vallen e Svatovos", vjehrra "Vallen e vjehrrës", dhëndri "Vallen e Zetovës" dhe nusja "Vallen e nuses".

Zakonet e dasmës:

Përgatitja e bukës - një ditë para dasmës, për të rinjtë , për një fat të mirë.

Dekorimi i shtëpive të të rinjve - të enjten para dasmës.

Dekorimi i krushqive - dy vajza dekorojnë me buqeta lulësh, burrat në të majtë dhe gratë në të djathtë.

Shtyrja e derës - te dera e nuses qëndrojnë meshkujt e familjes të cilët nuk e lënë dhëndrin të hyjë derisa të paguajë.

Të pamurit nëpër unazë – shikimi i nuses dhe dhëndrit përmes unazës së fejesës, duke thënë tre herë:

“Të shoh nga unaza, të hyj në zemrën tënde!”.

Kunati vesh këpucët e nusërisë që janë një numër më i madh, kështu që për të qenë të sakta nusja duhet t'i mbushë me para.

Dhurata për nusen

Dasma

Dasma e Galiçnikut

Dita e Shën Pjetrit- Dasma e Galiçnikut është e pasur me zakone dhe rituale origjinale të dasmës. Jehona e zurlave dhe e daulleve dëgjohej larg “nga Galiçniku në Rekë”.

Dasma e Galiçnikut kontribuoi në mbijetesën e saj për të ushqyer zakonet dhe ritualet unike të dasmave të banorëve të kësaj ane, për të ruajtur këngët, vallet origjinale dhe kostumin e njohur të Galiçnikut , i punuar me ornamente filigrani.

Për shkak të vlerave të saj, dasma e Galiçnikut ka hyrë në thesarin e vlerave shpirtërore të njerëzimit që janë nën mbrojtjen e UNESCO-s.

Tradicionalisht dasma bëhet në ditën e Shën Pjetrit. Ceremonitë e dasmës zgjasin pesë ditë dhe çdo ditë të dasmës ka rituale të veçanta që kryhen sipas zakoneve të vendosura.

Veshja e Galiçnikut

Bajraktari në kalë

Ftesa e të afërmyve të vdekur, i ftuari i kumbarit, rruajtja e dhëndrit, shkuarja pas nuses, ceremonia e dasmës - kurorëzimi, sjellja e nuses para "Upijes" - (Babai i dhëndrit dhe kumbari drejtojnë rrjedhën e dasmës). Nusja çohet në shatërvan për t'i mbushur enët me ujë. Më pas nusja fillon vallëzimin e saj).

Nusja u uron mirëseardhje krushqive - Krushqitë ulen në tavolinën para shtëpisë me të afërmit më të afërt të dhëndrit, ndërsa nëna e dhëndrit i jep dhurata dhe nusja i puth dorën.

Veshja e nuses - Nusja hip mbi kalin dhe dasmorët shkojnë pas personit që mban shtizën e flamurit.

Mirëseardhja e nuses: Ceremonia e dasmës - Pas ceremonisë së dasmës para pllajës së “Upijës” bëhet gostia e dasmës.

Dërgimi i muzikantëve Pasi mbarojnë zakonet e dasmës, të afërmit më të afërt u thonë lamtumirën muzikantëve.

Dhëndri në daulle

Vendosja e nuses në kalë

Zakonet e dasmës

1. Hulumtoni vallet dhe lojërat me përmbajtje dasme.

Tradita e dasmës islame

Zakonet e dasmave të popujve me fe islame në vendin tonë bazohen me këngë dhe valle autentike , lojëra, melodi dhe veshje tradicionale. Trashëgimia e pasur shpirtërore dhe materiale buron nga disa zona dhe atë Gora, Reka e Poshtme , Drimkoli i Strugës, Megleni dhe Shkupi. Veshjet popullore janë autentike dhe mbajnë shenjë e rajonit ku jetojnë popujt e fesë islame.

Zakonet e dasmave

Ritet:

Vigjalenki - pjesë e zakoneve dhe ritualeve të dasmës nga zona e Rekës së Poshtme.

Bajraktari - zakone rituale të dasmave mashkullore nga Shkupi.

Grimi i nuses - Ky zakon përshkruan grimit e nuses para dasmës së saj.

Dasmat tradicionale myslimane variojnë nga propozimi i nuses deri te dasma.

Propozimi i nuses - akti i propozimit, nusja nuk guxon të marrë pjesë. Kafja e ëmbël apo e hidhur e cila servohet, tregon nëse do ta japin nusen apo jo.

Paraardhësit - kjo është zakonisht një grua që vjen në shtëpinë e gruas së re për të parë sjelljen e saj.

Dasma dhe paja - me bekimin e hoxhës që domethënë nuk ka pengesa në çift, mund të organizohet martesja dhe të kryhet kurorëzimi. Djali duhet t'i japë nuses një pjesë të vogël të pasurisë (miraz), si lloj garancie për të ardhmen e saj.

Tradita e dasmave shqiptare

Dasma në traditën popullore shqiptare është moment i gëzuar dhe solemn, por njëkohësisht edhe fillimi i një jete të përbashkët të dy të rinjve. **Dasma fillon të enjten**, kur nusja i thotë lamtumirë familjes. **Të premtën**, nusja ngrihet herët në mëngjes dhe vesh kostume popullore. Gjatë ditës vijnë të afërmit e saj por edhe familjarë të dhëndrit.

Të shtunën, gjatë ditës, përfaqësues të familjes së dhëndrit vijnë dhe i sjellin nuses dhurata. Në mbrëmje organizohet **nata e beqarisë së vajzës "kënaqjegj"**, kur nuses i vendoset këna në duar. Ajo lë gjurmë të duarve në mur apo derë, si kujtim i kohës së beqarisë. Miqtë këndojnë këngë origjinale popullore dhe nusja vesh të gjitha fustanet gati për dasmën dhe kokën e ka të mbuluar me një shall të kuq.

Nusja

Zakonet e dhëndrit: tre ditë para dasmës vijnë të ftuarit tek djali, këndohen këngë dhe nuset e reja i shërbejnë të ftuarit. Poashtu përgatisin edhe dhomën e nuses

Ritet e dasmave

Dasma: E diela është ditë dasme kur bëhet fjalë për nusen. Ardhja e dasmës drejtohet nga anëtari më i vjetër i familjes së dhëndrit. Pas tij vjen kreu i bajrakut dhe dasmorët e tjerë. Kreu u bajrakut ia dorëzon flamurin një të afërmi të familjes së nuses. Sipas zakonit, dhëndri nuk duhet të shkojë pas nuses, por të rrijë dhe ta pret në shtëpi

Në shtëpinë e dhëndrit, kur vjen nusja, në derë i jepet sheqer, llokum dhe mjaltë, si simbol i një jete të butë dhe të bukur. Velloja e nuses zbulohet nga një djalë duke besuar se fëmija i parë do të jetë djalë.

Pas festës, të hënën, nusja ngrihet herët, vesh sërish fustanin e nusërisë dhe u shërben të ftuarve kafe. Nusja bën bukë dhe sherbet, i shërben vjehrrës dhe vjehrrit me një copë bukë të zhytur në sherbet, për një jetë të ëmbël.

Tradita turke e dasmës

Tradita turke e dasmës është e ndryshme nga tradita e kombeve të tjera. Kjo është për shkak të ndikimit të kulturës dhe fesë lindore.

Ritet:

Zgjedhja e nuses - kjo zakonisht bëhet nga prindërit e dhëndrit.

Premtimi - shkëmbim unazash.

Teshat e nuses në fejesë (dhurata) - nusja merr dhurata nga ana e mashkullit, dhe dhëndri nga ana e femrës.

Përgatitjet një ditë para dasmës: larja në hamam dhe nata e vendosjes së kënasë. (nata e vajzave).

Kujdesi i nuses – nusja duhet të ketë kujdes mos e shikon dhëndri, meqë sipas besimit e gjitha kjo sjell fatkeqësi në familje.

Këto zakone tregojnë specifikën e kulturës turke dhe pikëpamjen tradicionale të jetës dhe respektimin e vlerave të vjetra.

Ritet e dasmave

Tradita e dasmës boshnjake

Çifti i ri

Dasma e boshnjakëve është akti më solemn dhe në të njëjtën kohë krijimi i bashkimit martesor sipas zakoneve dhe traditës. Në të kaluarën, dasmat zgjatnin tre deri në shtatë ditë të shoqëruara me këngë tradicionale dhe instrumente popullore.

Veshja e dasmës së dhëndrit është e thjeshtë. Dhëndri vesh opinga, çorape leshi shumëngjyrëshe, pantallona (shall), këmishë pa jakë, rrip leshi shumëngjyrësh, jelek (xhamadan) dhe kapele. Nusja është e veshur me veshje popullore për të reja, e cila është më e bukura dhe e zbukuruara në natën e dasmës.

Ritet e dasmës boshnjake fillojnë me përgatitjen e nuses, ardhja e krushqve me kreun e bajraktarit, përcjellja e nuses, mirëpritja e nuses në shtëpinë e dhëndrit me muzikë dhe vallëzim. Kryesisht këndohen këngë popullore nga tradita e pasur folklorike.

Tradita e dasmës vllehe

Dasma tradicionale vllehe është organizuar për disa ditë, në shtëpinë e nuses dhe dhëndrit.

Ritet:

Fejesa – në të cilën ishin të ftuar të afërmit të të dyja familjeve.

Ftesa për dasmë – Shkonin shtëpi në shtëpi me një shishe raki dhe i ftonin në dasmë.

Veshje vllehe

Sitja e miellit - ky zakon shoqërohej me këngën:

p.sh. Siteni miellin, miellin për dasmën...

Të gatujmë kulaçin, të ftojmë kumbarin, të ftojmë kumbarin, kumbarin dhe kunatin!

Rruajtja e dhëndrit – Për këtë zakon është kënduar këngë e veçantë:

p.sh. Mirë se na ka ardhë berberi, o ta rruan dhëndrin.

Rruaje mirë, mirë, për kumbarin, për kunatin!

Qepja e flamurit - ky zakon është shumë karakteristik për vllahët. Ekziston besimi se flamuri nuk duhet t'i kthehet së njëjtës familje, sepse është shenjë e fatit të keq.

Ecja pas nuses - në këtë manifestim këndohen këngë të vjetra vllehe.

Mirëpritja e dhëndrit - mirëpritja e dhëndrit dhe krushqive.

Përcjellja e nuses - me këngën:

p.sh. Kam baba, nuk më jep, kam nënë, nuk më jep, kam edhe vëllezër nuk më japin!

Kthehu, kthehu, le të shohë gjyshin dhëndrin, do t'i pëlqejë apo jo

Flamuri i dasmës

Tradita e dasmës serbe

Zakonet e dasmës në Republikën e Serbisë ndryshojnë nga vendi në vend, por disa prej tyre janë përgjithësisht të pranuar. Zakonet më të zakonshme në traditën e dasmave serbe janë:

Ftesa e dasmorëve (me shishe rakië, e zbukuruar me lule dhe mollë). Babai i dhëndrit fton dasmorët dhe i përshëndetën me dolli, e mbushin me rakië, ndërsa në mollë fusin monedhë.

Të posamartuarit me veshje popullore

Gjuajtja në mollë: molla vendoset në një shkop druri, lart në portë që simbolizon pengesë që duhet kapërcyer për të marrë nusen.

Blerja e nuses: nga vëllai / kunati i saj, nusja blehet me para.

Zbukurimet e dasmorëve

Zbukurimet e dasmorëve: Ky zakon daton që në kohët e lashta kur të ftuarit e dasmës zbukuroheshin me rozmarinë, si simbol i besnikërisë dhe lumturisë në martesë.

Kush do të jetë kryesori: Kur të lidhet martesë, cili nga të posamartuarit e parë do të shkelë mbi tjetrin, ai do të jetë kryesori në familje.

Buqeta: Nusja hedh buqetin me lule mbi vajzat e pamartuara. Besohej se kush prej tyre do të kapte lulet, ajo do ishte në radhë për t'u martuar.

Hudhja e buqetit

Prerja e tortës

Tradita e ëmbël: Torta për çiftin e ri është simbol i një jete të ëmbël dhe të lumtur.

Hedhja e sitës: Kur vjen nusja në shtëpinë e dhëndrit, vjehrra i jep një sitë me kokrra drithi. Nusja shpërndan drithin në gjithë shtëpinë dhe e hudhën sitën mbi çatinë e shtëpisë.

Shtimi i familjes: Fëmija më i vogël në familjen e dhëndrit i jepet nuses për ta ngritur mbi kokë dhe e rrotullon tre herë. Ky zakon simbolizon trashëgiminë apo shtimin e familjes.

Kalimi në prag: Besohej se nusja nuk duhej të shkelte prapun e shtëpisë, sepse këtu kanë jetuar paraardhësit e familjes.

Zakon i shtimit të familjes.

1. Dhënia e udhëzimeve për hulumtim të pavarur mbi ciklin e dasmës.

„Што се боре мисли моје“

„Përse luftojnë mendimet e mia“

(Me dëgjim)

Muzika: Kornelije Stanković

Што се бо - ре ми - сли мо - је,
не - ку - ство ми њу - љ тат ве - ли.
Беж' - те са да ви о - бо је,
нек ми ср - це го - во - ри.

„Што се боре мисли моје“

Први поглед ока твога,
Сјаном срцу подобан,
Пленио је срце моје,
Учинио робом га.

Да те љубим, о, једина,
Целом свету казању,
Сам од себе, ах премила,
Тајну ову сакрит ћу.

Përthim në gjuhën shqipe

„Përse luftojnë mendimet e mia“

Përse luftojnë mendimet e mia,
përvoja më thotë të hesht.
Largohuni tani ju të dy,
lëreni zemrën time të flasë.

Shikimi i parë në sy
e kënaq zemrën tuaj të ndritur.
Më rrëmbeu zemrën dhe më bëri skllav.

Se të dua, o e vetmja ime ,
gjithë botës do t'i tregoj .
i vetem nga vetja ime ah, e dashur,
do ta fsheh këtë sekret.

- 1 Përcaktoni karakterin e melodisë së këngës.
- 2 Klasifikoni këngën sipas përmbajtjes.

„Sumrak“
„Muzgu“
 (me ndëgjim)

Moderato ♩ = 90

Kad su - mrak pa - dne bla - gi svud i dan se bli - ži kra - ju
 tad na gra - du ja sva - ki trud

5 mir - ni ča - si da - ju. Ko - gla - vu mo - že sklo - nit tad u
 taj ne zna šta je tu - ga jad i

9 do - mu to - plom svo - me, zlo - na sve - tu to me.

„Sumrak“

Na počinak će sunce poć,
 A djeca svojoj kući,
 Jer blizu tad je tamna noć
 U kući pale lući.

O blaga večer sumrak drag,
 Ti smiri naše djelo.
 I danje brige svaki trag,
 Nek skrije noćno velo.

Përkthim në gjuhën shqipe
„Muzgu“

Kur muzgu bie kudo dhe ditës po i vjen fundi, atëherë shpërblimi për çdo përpjekje është ora e pushimit paqësor. Kush strehon kokën në shtëpinë e tij të ngrohtë, ai nuk e di se çfarë është pikëllimi, mjerimi dhe i keqi në botë. Në pushim do të ikë dielli, fëmijët do ikin në shtëpi sepse po afron errësira në shtëpitë ndizen dritat.

O mbrëmje, e ëmbël dhe muzg e dashur, ti qetesojë punën tonë.

Dhe çdo gjurmë shqetësimi të përditshëm, le ta fshehë vellon e natës.

1. Përcaktoni karakterin e melodisë së këngës.
2. Klasifikoni këngën sipas përmbajtjes.

Veshjet popullore

Veshjet popullore në Republikë e Maqedonisë së Veriut kanë traditë shekullore. Ato janë pjesë e kulturës materiale të popullit maqedonas dhe përfaqësojnë degë të rëndësishme të artit popullor. Ato u krijuan si përfitim kolektiv i mbarë popullit maqedonas.

I gjithë populli maqedonas ka marrë pjesë në procesin e gjatë të krijimeve të kostumeve kombëtare.

Karakteristika kryesore e veshjeve popullore maqedonase është ruajtja e tyre me shumë elemente autentike si në prerje dhe formë, ashtu edhe në mënyrën e dekorimit të tyre. Ato përbëhen nga rroba të bëra prej pëlhure dhe trikotazh leshi (pjesë e veshjeve), të zbukuruara me qëndisje, aplikacione ose ornamente të qëndisura- stoli leshi, thekë, srma, gërsheta, vija, stoli metalike, bizhuteri me ruaza natyrale, opinga lëkure, këpucë etj.

Примери на македонски носии:

1 Veshje popullore maqedonase për femra nga Mali i Zi i Shkupit, Blatija, në afërsi të Shkupit.

2, 3 Veshje popullore maqedonase për femra nga Kumanova dhe Tetova.

4 Veshje popullore maqedonase për burra dhe gra nga Galiçniku.

5, 6 Veshje popullore maqedonase të grave nga Mariova dhe Smileva.

7 Veshje popullore maqedonase për burra dhe gra nga Koçani.

8, 9 Veshje popullore maqedonase të grave nga Krusheva dhe Prilepi.

Elementet e veshjeve popullore

1. Diskutoni për specifikat e veshjeve popullore.
2. Hulumtoni veshjet popullore të krahinës suaj dhe veshjet e popujve që jetojnë në vendin tonë.

„На срце ми лежи мила мамо“ /
„Në zëmër më flen mami im i dashur“

(me nota)

popullore

На ср - це ми ле - жи ми - ла ма - мо, на ср - це ми ле - жи...
Ај на ср - це ми - ле - жи ми - ла ма - мо ед - на лу - та зми - ја.

Не ми било змија мила мамо,
не ми било змија.
Ај не ми било змија мила мамо,
тук е кара Севда.

Севдините очи мила мамо,
Севдините очи,
Ај Севдините очи мила мамо,
црни черешови.

Севдините веѓи мила мамо,
Севдините веѓи,
ај Севдините веѓи мила мамо,
морски пијавици.

Севдината снага мила мамо,
Севдината снага,
ај Севдината снага мила мамо,
тенка ем висока.

1. Këndoni këngën me nota dhe mbani taktin e saktë 9/8.

Muzika popullore në zhanret e muzikës moderne

Muzika popullore është frymëzim dhe nxitje për krijimin e veprave të rëndësishme muzikore, si në muzikën klasike ashtu edhe në atë pop. Kompozitorët maqedonas nga brezi i vjetër e madje edhe ai i ri, duke admiruar "thesarin" e pasur të muzikës popullore maqedonase, vendosën që muzika popullore, veçanërisht ajo origjinale popullore të jetë "themeli" në krijimin e një përmbajtjeje të caktuar muzikore: instrumentale, vokale, apo vokalo-instrumentale.

Shumë këngë popullore origjinale kanë marrë karakter tjetër të përpunuar në kompozime korale ose në versionin pop.

Shumë shpesh njohim elemente të valleve popullore dhe tingujve të kavallit në muzikën popullore, apo në kompozim instrumental.

Prania e elementeve folklorike konstatohet edhe në muzikën klasike ose të përpunuara në variantin xhez.

Rekomandim për të dëgjuar:

1. Nga shembujt e radhitur të dëgjimit të muzikës dalloni elementin popullor.
2. Krahasoni veprën origjinale me veprën në të cilën është aplikuar origjinali dhe diskutoni.

1. Hulumtoni dhe bëni një listë kompozimesh në të cilat janë përdorur motive folklorike, sipas shembullit të dhënë.

Motive folklorike	kompozim motivi (popullore, argëtuese, xhaz, klasike)

Këngë popullore burimore në një version të muzikës pop

Këngë popullore

Varianti pop

“ Dafinë, verë e kuqe”	↔	Karolina Goçeva; Garo dhe Tavitian
“Dil o Gjurgjo”	↔	Herën tjetër; Nikolla Micevski
“ Të të pyes diçka gjyshe”	↔	Herën tjetër; Nikolla Micevski
“Të pashë dhe u dashurova”	↔	Karolina Goçeva; Nikolla Micevski

Elementet folklorike me kompozim instrumental

Këngë popullore

Kompozim instrumental

“Vallja e pajdushkës”	↔	“Prelude dhe Pajdushka”, Zh. Glisic
(kompozim xhaz për piano)
Elementet folklorike	↔	“Kënga e engjëllit”, M. Bozhinovski
“Vajzat nga Kosturi”	↔	“Kompozimi” T. Trajçevski
Valle popullore	↔	“Bulevardi” – Darko Ilievski
(elementet e xhazit)

Elementet folklorike në këngën pop

Këngë popullore

Këngë pop

7/8 takt, kavall dhe daulle	↔	“Sekreti im” Toshe Proeski
Hyrje – Melodi e improvizuar me kavall	↔	“Lule fushe” Toshe Proeski
Këngë – harmonikë	↔	“Dy lira të arta” K. Goçeva

1. Dëgjoni nga shembujt e mëparshëm sipas zgjedhjes suaj.

Muzika e filmit

Filmi është art zhvillimi i të cilit filloi në fund të shekullit të 19-të. Përndryshe, quhet edhe arti i shtatë. Teknologjia e filmit përdor fotografi lëvizëse për të treguar një histori.

Historia e filmit filloi në fundin e viteve të 1880 me shpikjen e kamerës së parë filmike. Filmat u ekspozuan fillimisht si një risi në karnavalet, për t'u bërë një nga mjetet më të rëndësishme për komunikim dhe argëtim në media në shekujt 20 dhe 21. Shumica e filmave të realizuar para vitit 1930 nuk kishin zë.

Vëllezërit **August dhe Lui Lumier** janë meritoret për avancimin e industrisë së fotografisë. Ata zhvilluan shfaqjen e parë publike. Në historinë e filmit dhe muzikën e filmit ka dy epoka: epoka e **filmit pa zë** dhe epoka e **filmit me zë**.

August dhe Lui Lumier

Filma pa zë

Deri në vitin 1920, nuk kishte asnjë mundësi për të sinkronizuar regjistrimet vizuale dhe audio të kasetës filmike.

Kjo periudhë njihet si "epoka e filmit pa zë", e cila përfundon në vitin 1927. Momenti më i rëndësishëm për krijimin e filmit muzikikor është nevoja për të mbuluar zhurmën e punës së projektorit. Për këto arsye u fut edhe shoqërimi i muzikës së improvizuar nga pianistë të zotë. Ajo nuk ishte muzikë e kompozuar për një film të caktuar, por e përshtatur me inserte muzikore me karakter të të ndryshëm dhe i përshtatur për skena filmike.

Çarli Çaplin

Filma me zë

Me avancimin e teknikës kinematografike u realizua filmi i parë me zë me titull "Këngëtari i xhezit".

Përvoja kinematografike është padyshim më e mirë kur shoqërohet me muzikë të mirë. Pjesa vizuale e filmit e mbështetur nga muzika e mirë krijon emocione të veçanta dhe zgjon imagjinatën dhe ndjenjat e shikuesve. Ne i mbajmë mend filmat më të mirë për përmbajtjen e tyre, por ndonjëherë muzika nga filmi mbahet mend si më e mirë se vetë filmi.

Filma vizatimorë

Filmi vizatimor ose i **animuar** bazohet në artin e bukur dhe ilustrimin e shoqëruar me muzikë.

Të gjithë filmat vizatimorë, pavarësisht nga animacioni dhe struktura e tregimit, kanë këto elemente: dashurinë, miqësinë, ndershmërinë, drejtësinë dhe luftën e përgjeshme të së mirës kundër së keqes.

Volt Dizni

Filmi i parë vizatimor ishte "Miki Maus " nga Vald Dizni i realizuar në vitin 1928.

Pas këtij filmi kemi "Borëbardha dhe shtatë xhuxhët", "Pinokio", "Hirushja", "Piter Pan", "Njëqind e një dalmatinët ", "Sirena e vogël", "Bukuroshja dhe bisha", "Aladin", "Mbreti Luan" etj.

Filmat vizatimorë tani prodhohen si seriale. Më të famshmit prej tyre janë: Digimon, Pokemon, Dragonball ... si dhe shumë filma vizatimorë të bazuar në filma komikë: Superman, Batman, Spiderman etj.

Muzika klasike te filmat vizatimorë

"Tomi dhe Xheri " **Skot Bredli**, "Miki Maus " **Xhoakino Rosini**, "Tre derkuca" **J. Brams**, **F. List Shtraus**, **P I Çaikovski**, **L. V. Betoven** "Masha dhe ariu", **Vasilij Bogatirjov** , "Pantera Rozë" **Henri Mansini** (Enrico Nicola Mancini) etj.

Këngë të njohura nga filmat vizatimorë

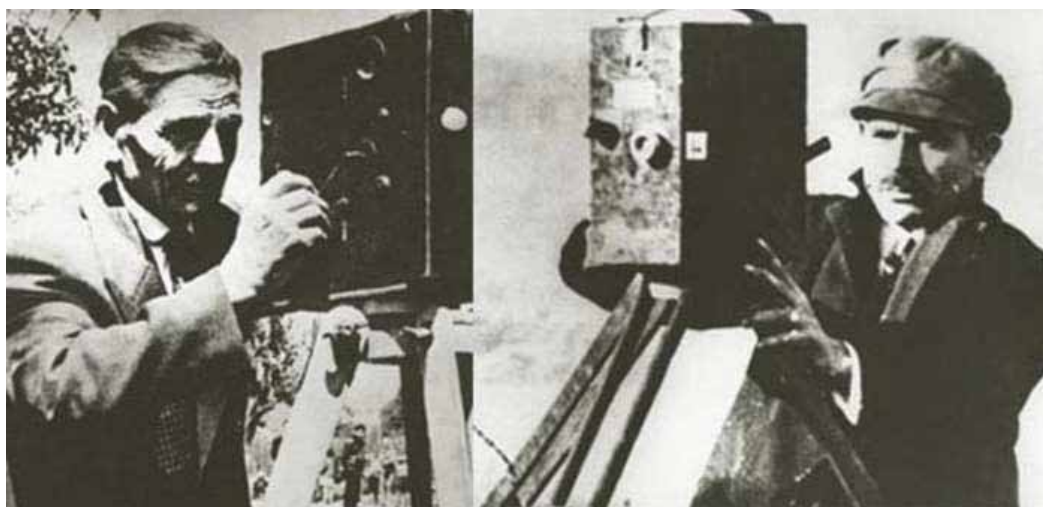
Borëbardha dhe shtatë xhuxhat „Heigh Ho“, „Whistle while you work“ и „Some day my prince will come“, **Pinokio** „When you wish upon a star“, „Give a little whistle“ и „Hi-Diddle-Dee-Dee“, **Hirushja** „The Work Song“ и „Bibbidi-Bobbidi-Boo“, **Piter Pan** „A Pirate’s Life“, „Following the Leader“ и „You can fly“, **Njëqind e një dalmatinë** „Cruella De Vil“, **Sirena e vogël** „Under the Sea“ и „Kiss the Girl“, **E bukura dhe bisha** „Be our guest“, „Something there“ и „Beauty and the Beast“, **Aladini** „A friend like me“, „Prince Ali“ и „A whole new world“.

Muzikë për filma nga autorë vendase

Produksioni i filmit artistik maqedonas në mënyrë oficiale filloi me realizimin e filmit "Frosina", i xhiruar në vitin 1952 me regji të Vojislav Nanoviqit. Muzika e filmit është shkruar nga Trajko Prokopiev, kompozitor i shquar maqedonas i cili ka dhënë një kontribut të madh në zhvillimin e kulturës muzikore në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Prej atëherë e deri më sot janë realizuar rreth 50 filma artistikë.

Fenomeni më i rëndësishëm për kinematografinë maqedonase në vitet shtatëdhjetë është filmi i animuar. Filmi i animuar maqedonas synoi të shprehë frymën e kohës së tij në mënyrë kreative dhe estetike, duke u zhvilluar paralelisht me prodhimin e filmit artistik.

Vëllezërit Manaki- kameramanët e parë maqedonas

Postera nga filma të ndryshëm

Filmat më të rinj të realizuar: "Efekti i lumturisë", "Viti i majmunit", "Shansi i dytë", "Zemrat neon", "Perëndia ekziston, emri i saj është Petrunia", "Toka e mjaltit", "Shiko ti atë" e të tjera.

„Pjesa e tretë“

Filmi "Pjesa e tretë" është frymëzuar nga ngjarjet reale në Maqedoninë e Veriut gjatë pushtimit bullgar në Luftën e Dytë Botërore. Muzikën e filmit e ka komponuar kompozitori Kiril Xhajkovski. Premiera e filmit ka qenë në vitin 2012 në kuadër të Festivalit Ndërkombëtar të Kameras Filmike "Vëllezërit Manaki" në Manastir.

Përmbajtja: "Pjesa e tretë" është një histori për disa njerëz të mbledhur rreth gjësë më të rëndësishme në botë - futbollit, gjatë Luftës së Dytë Botërore. Është një rrëfim për lojtarët e KF "Maqedonia" dhe trajnerin e tyre gjermano-hebre Rudolf Shpic, i cili i çon drejt titullin e kampionit të Ligës Naziste të Futbollit .

Poster

Para Luftës së Dytë Botërore, klubi i futbollit "Maqedonia" nga Shkupi ka qenë skuadër mesatare që ka humbur rregullisht ndeshjet, më së shumti për shkak të qëndrimit joserioz të lojtarëve të saj. Por, themeluesi i klubit, Dimitrija, ende ëndërron të bëjë kampion klubin e tij.

Sulmuesi më i mirë i ekipit, Kosta, bie në dashuri me Rebekën - një vajzë e bukur dhe e pasur. Ndërkaq edhe ajo bie në dashuri me Kostën, por i ati e kundërshton lidhjen e tyre. Rebeka lë shtëpinë e saj dhe jeton në një kasolle të varfër, prej druri me burrin e saj.

Një mëngjes, ushtria bullgare mbledh të gjithë hebrenjtë e Shkupit që do të transportohen në një kamp përqendrimi. Duke parashikuar vdekjen, babai i Rebekës i jep asaj një gjerdan me fotografi të nënës së saj. Kështu, pas lojës së fatit, vetëm Rebeka i shmanget persekutimit të hebrenjve.

Skena e filmit

Në Shkup vjen trajneri i njohur gjerman i futbollit, Rudolf Shpic , i cili pranon të drejtojë ekipin e futbollit. Falë disiplinës dhe punës së palodhur, KF "Maqedonia" arrin rezultate të jashtëzakonshme dhe hyn në kategorinë e klubeve që luftojnë për titullin kampion. Para ndeshjes vendimtare, ushtria bullgare zbulon origjinën hebreje të Shpic-it dhe e ndalon atë të marrë pjesë në ndeshje. Pavarësisht të gjitha pengesave, lojtarët po luftojnë me shumë dëshirë dhe entuziazëm, duke fituar fitoren e shumëpritur. Pak ditë më vonë, qeveria anuloi rezultatin dhe i hoqi klubit titullin kampion. Dimitrija, për të provuar besnikërinë e tij ndaj qeverisë, duhet të marrë trajnerin Shpic në mal dhe ta vret, por ai nuk mund ta zbatojë urdhrin dhe e lë Shpic të arratiset. Pas asaj ngjarje të gjithë lojtarët e klubit largohen në radhët e partizanëve.

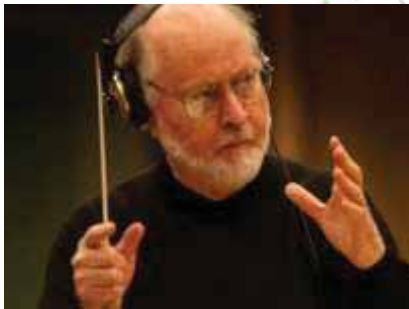
Sugjerim për të dëgjuar:

1. "Mori sokoli pi" nga filmi "Pjesa e tretë" K. Xhajkovski
2. Melodi të njohura - këngë nga filmat maqedonas

"Nëse më jep", "E përmbysur", "Tango Do Balçak", "Dashuria" etj.

Muzikë për filma nga autorë të huaj

"Indiana Xhons" është seri filmash që përmban katër filma aksion-aventure: Indiana Xhons: "Kalorësit e arkës së humbur ", Tempulli i dënimit," Kryqëzata e fundit" dhe "Mbretëria e Kafkës së Kristaltë". Filmi "Indiana Xhons" - "Kalorësit e arkës së humbur ", është realizuar në vitin 1981, me regji të Stiven Spielberg. Rolin kryesor në film e luan Harison Ford. Muzika për filmin është kompozuar nga Xhon Taunner Vilijams. Xhon Taunner Vilijams (1932) është kompozitor, dirigjent dhe pianist amerikan.

Xhon Taunner Vilijams

Ai shkroi muzikë për filmat më të njohur dhe më të vlerësuar nga kritika në historinë e kinematografisë. Në karrierën e tij prej gjashtë dekadave , Vilijams ka fituar 24 çmime Gremi. Në vitin 2005, me muzikën për filmin "Lufta e yjeve " - 1977, ai u shpall autori më i suksesshëm i të gjitha kohërave.

Përmbajtje e shkurtër e filmit "Indiana Xhons"

Aksioni zhvillohet në vitin 1936 para fillimit të Luftës së Dytë Botërore. Indiana Xhons- arkeolog është punësuar nga agjentët e qeverisë për të gjetur një arkivol ari që përmban pllaka guri ku janë shkruar Dhjetë Urdhërimet e Zotit. Rëndësia e veçantë është që ai ta bëjë këtë përpara ekipit të forcave naziste që mbledhnin objekte fetare, të ndihmuar nga armiku më i madh i Xhons . Arka e Zotit konsiderohej se çdo ushtri që e mbante me vete ishte e pathyeshme dhe për këtë arsye ishte një send i vlefshëm për të gjithë ata që e dinin se ekzistonte.

Poster

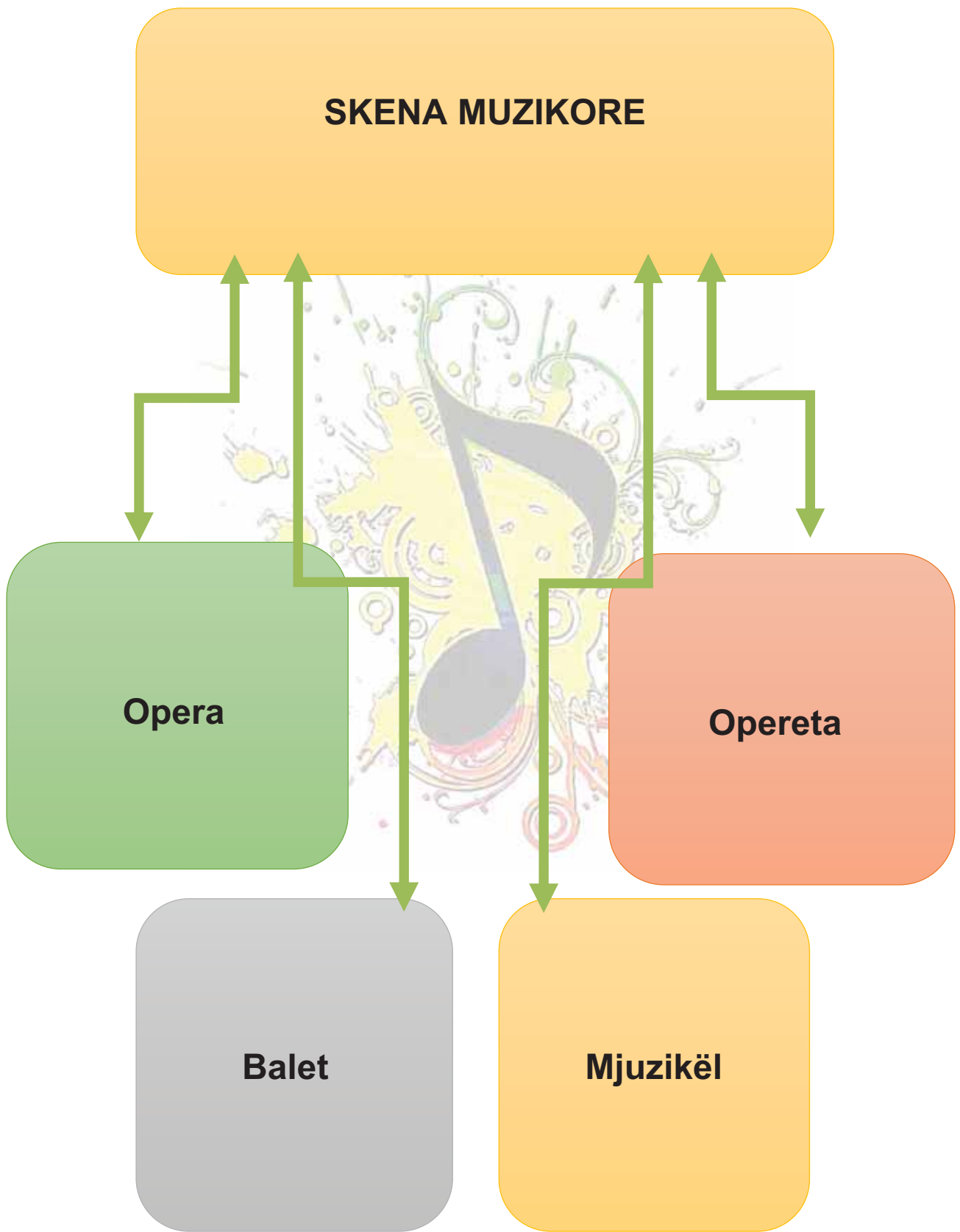

Poster

Indiana Xhons arrin të gjejë arkën në Egjipt, por ekipi nazist e kap atë dhe shoqen e tij dhe e marin arkën. Ata kryejnë ceremoninë e hapjes së arkës , por në të njëjtën kohë shpirti i arkës hakmerret dhe i vret të gjithë nazistët. Indiana dhe shoqja e tij arrijnë ta kthejnë arkën dhe ta transportojnë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës ku e njëjta do të mbahet nën mbrojtjen e qeverisë.

Në vitin 1982, filmi u nominua për tetë Oscar, duke përfshirë nominimin edhe si filmi më i mirë. Ai fitoi katër çmime Oscar për tingulli më të mirë, editimi, efektet vizuale dhe skenari më i mirë.

Sugjerim për të dëgjuar: Tema kryesore e filmit "Indiana Xhons ".

Opera

Nevoja për të plotësuar shprehjen midis artit teatror dhe muzikor është vënë re te grekët e lashtë (shek. V p.e.s.) dhe vazhdon edhe në mesjetë.

Në fund të shekullit të **VI-të** në Firencë - Itali, një grup muzikantësh, filozofësh, shkrimtarësh dhe artistësh të shquar që punonin me emrin Camerata fokusuan punën e tyre në ringjalljen e tragjedisë antike greke. Këto përpjekje rilindase krijuan një lloj të ri vepre muzikore skenike me vlerë të madhe artistike të quajtur **opera**.

Opera është vepër skenike muzikore në të cilën interpretuesit realizojnë veprimin (përmbajtjen) dramatike nëpërmjet të kënduarit. Solistët vokalë, kori dhe ansamblet e baletit, në rolin e artistëve, shoqërohen nga orkestra. Prandaj, opera është sintezë e disa arteve: muzikës, kërcimit, dramës dhe arteve të bukura të shprehura përmes dekorimit të skenës dhe kostumografisë. Opera përbëhet nga akte, dhe aktet janë të ndara në tablo.

Emri opera vjen nga fjala latine-**opus** që do të thotë **dramë që këndohet**. Ideja e parë për të krijuar një vepër muzikore të këtij lloji erdhi nga shkrimtari Otavio Rinuçini i cili shkroi një tekst të titulluar "**Dafne**", ndërsa kompozitori **Jakopo Peri** komponoi muzikë në përputhje me tekstin. Kështu u krijua opera e parë "**Dafne**" në **vitin 1594**.

Skena e operës „Dafne“
Jakopo Peri

Jakopo Peri

Megjenëse dorëshkrimi i operës "Dafne" humbi, opera e tij e dytë "**Evridika**", e cila u shfaq për herë të parë në vitin **1600**, konsiderohet si opera e parë në letërsinë muzikore. Opera u zhvillua në qytete të tjera të Italisë si dhe në vendet evropiane :Francë, Angli, Gjermani dhe Austri.

Nga ajo periudhë e deri më sot, opera ka të njëjtin popullaritet, falë numrit të madh të kompozitorëve që i kanë kushtuar zhvillimit të madh punës së tyre me vlerë.

Klaudio Monteverdi

Klaudio Monteverdi (1567 - 1643) lindi në Karmela, në Itali. Ai konsiderohet si mjeshtri më i madh i operës. Opera **“Orfej”** konsiderohet si **vepra e parë skenike muzikore, e cila u shfaq premierë në vitin 1607**. Si dramaturg ai arriti unitetin e plotë midis muzikës dhe dramës. Recitimet monotone i zëvendësoi me **aria** (ansambël muzikor me linjë melodike të zhvilluar). Ai hodhi themelet për krijimin e orkestrës së operës.

Klaudio Monteverdi

Skena nga opera **“Orfej”** e cila shfaqet edhe sot në një version modern nga Karl Orf.

Llojet e operës sipas llojit të përmbajtjes

opera seria është operë serioze me përmbajtje tragjike

opera buffo është një operë me përmbajtje humoristike që trajton tema nga jeta e përditshme

Skena e operës „Aida“

Skena e operës „Berberi i Seviljes“

A e dini?

Xhovanni Battista Pergolesi me operën **“Shërbëtorja zonjë”** (shfaqje-1733) i përket brezit të parë të kompozitorëve të operës buffo.

Fazat e zhvillimit të operës

Për të arritur një ekuilibër midis muzikës dhe tekstit, opera kaloi në tre faza:

Opera Monodike në të cilën mbizotëron teksti

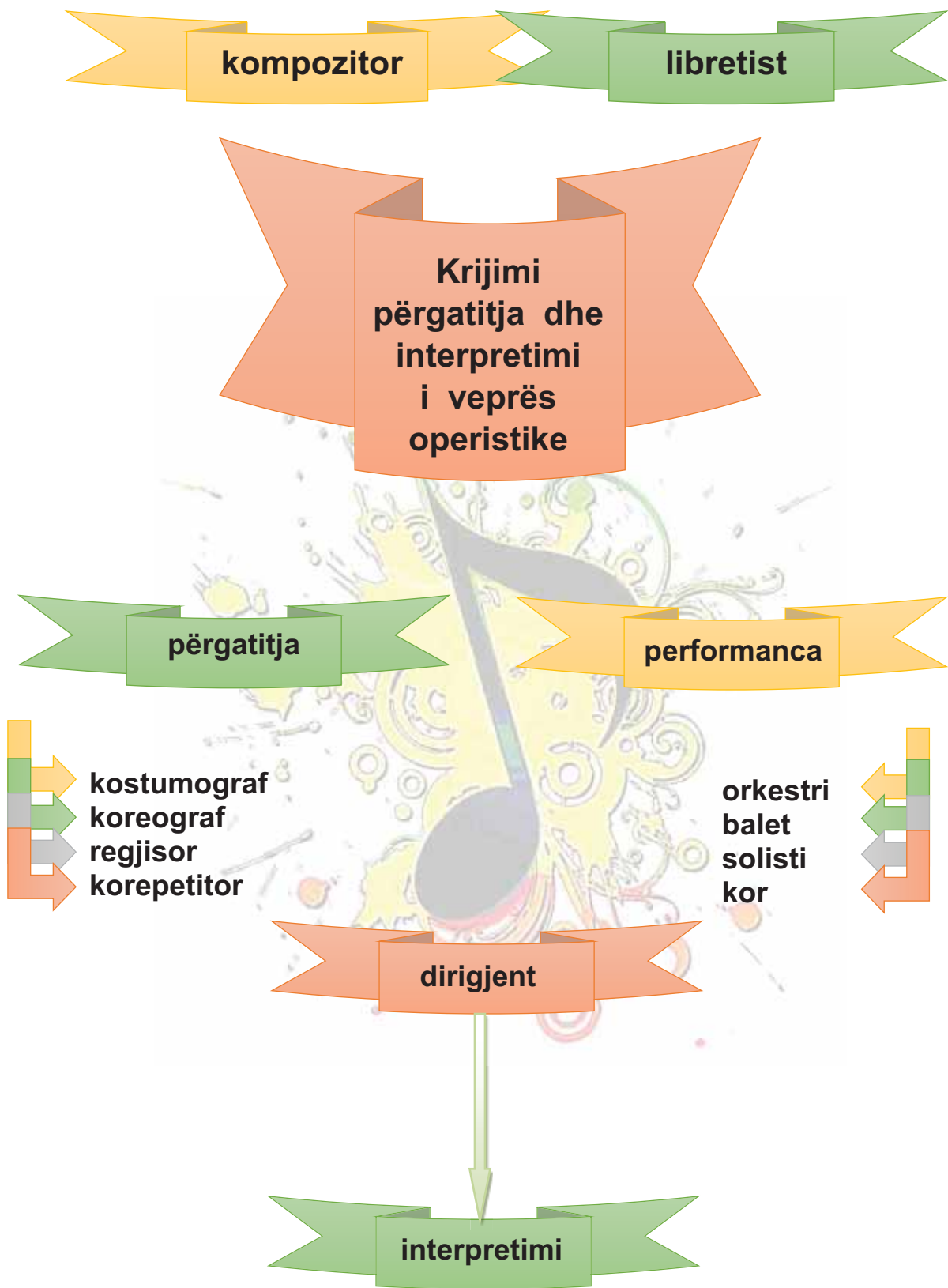
Opera me numra në të cilën mbizotëron muzika

Drama muzikore

në të cilën teksti dhe muzika janë po aq të rëndësishme.

Skena nga opera „Aida “

Libreto

Baza tekstuale e operës quhet libreto. Teksti është rishikuar dhe përshtatur nga libretisti. Mund të shtjellohen tema nga e kaluara historike, dashuria, popullore apo nga jeta e përditshme.

Libreti për operën mund të shkruhet në mënyrë specifike ose mund të jetë një ribërje e një drame ekzistuese si p.sh.

"Mbreti zbavitet" nga Victor Hugo është libreti i operës "Rigoletto";
"Emigrantët" e Anton Panovit është libreti i operës "Ndarja" dhe të tjera.

Kompozitori

Kompozitori shkruan muzikë të frymëzuar nga disa përmbajtje, i cili do të jetë libreti për krijimin e një vepre operistike. Me mendimin e tij dhe me përdorimin e mjeteve shprehëse muzikore, kompozitori krijon vepër muzikore që ndërthur muzikën dhe dramën. Për një krijim të suksesshëm të një opere, duhet të ketë bashkëpunim të vazhdueshëm dhe të mirë mes libretistit dhe kompozitorit.

Kompozitorë të njohur të operës

R. Vagner

XH. Verdi

ZH. Bize

XH. Rosini

XH. Puçini

V. Belini

Interpretuesit vokalistë

Bartës të realizimit të tingullit të operës janë interpretuesit vokalë. Ata janë solistë ose anëtarë të ansambleve vokale. **Solisti** (zëri mashkullor apo femëror) ka rol kryesor por edhe mbështetës. Në interpretimin e operës përdoren stile të ndryshme të këndimit. **Bel canto - këndimi i bukur** është një nga stilet më të njohura të kënduarit. Aplikimi i stilit të Bel canto është veçanërisht i nevojshëm në linjat melodike më komplekse dhe më të vështira. Shembull: aria **Casta Diva** nga opera Norma; aria e **Figaros** nga opera "Berberi i Seviljes" etj.

Marija Kalas

Luçijano Pavaroti

Në skenë në të njëjtën kohë mund të performojnë më shumë solistë. Sipas numrit të interpretuesve, ansamblet mund të jenë **duetë** - dy solistë; **tercetë** - tre solistë; dhe **kuartetë** - katër solistë.

Roli i këtyre kompozimeve është të tregojë një dialog midis dy, tre ose katër personazheve.

Pjesë këndimi nga opera "Rigoletto"

Kori

Ansambl i korit në opera përdoret për skena masive përmes të cilave kompozitori shpreh momentin e veprimit dramatik kur dëshiron të paraqesë një grup më të madh njerëzish në varësi të përmbajtjes së operës: fshatarë, ushtri, punëtorë etj.

Përbërja e korit mund të jetë e përzier, meshkuj, femra dhe fëmijë.

Një nga ariat korale më të suksesshme, që lë gjurmë të veçanta në opera, është aria korale “Kori i hebrenjve” nga opera “Nabuko” e Xhuzepe Verdit.

Skena e Operës „Nabuko

Kori i hebrenjve” nga opera “Nabuko”
e Xhuzepe Verdit.

Лет-нимис-ло на тво-и-те кри-лја лет-ни по ри-до-ви и бол свој
5
сми-ри. Кај што вет-рец и о-пој се ши-ри, кај што
8
гре-е ме-сец благ, в'ро-ден кат.

Orkestra në opera

Teatri-amfiteatri i lashtë grek

Vendi i orkestrës në opera është mes publikut dhe skenës. Kjo traditë daton që nga koha e teatrit antik grek. Kompozitorët përdorën kompozime të ndryshme orkestrale në varësi të afiniteteve të tyre dhe kohës në të cilën jetonin.

Dirigjenti

Dirigjenti udhëheq shfaqjen e përbashkët të pjesës muzikore të operës. Ai është zbatuesi i ideve të kompozitorit. Në interpretimin e veprës, dirigjenti prezanton ndjenjën e tij që nuk duhet të shqetësojë karakteristikat e përgjithshme të operës në tërësi.

Zubin Mehta

Rikardo Muti

Oskar Danon

Korepetitori

Për një shfaqje të suksesshme të operës, dirigjenti bashkëpunon vazhdimisht me korepetitorin apo (dirigjentin ndihmës) të korit dhe solistët. Muzikant i cili shoqëron dhe zhvillon linjat melodike të këngëtarëve, koreve dhe ansambleve të baletit në piano.

Regjisori

Regjisori është përgjegjës për realizimin skenik të operës. Ai bashkëpunon me të gjithë ekipin: skenografin, koreografin, kostumografin, pjesëmarrës të tjerë, solistët dhe korin, ndërkaq i ndihmon ata në performancën dhe realizimin e roleve të tyre.

Skenografi

Skenografi është një artist që duhet të dizenjojë, vizatojë dhe vendosë dekorin e skenës në përputhje me kohën dhe vendin e veprimit dramatik. Duke mundësuar një mjedis bashkëkohor të veprës operistike, scenografi mund të zhvillojë dhe të përdorë standarde të larta për të promovuar idetë dhe vlerat e tij.

Skena

Koreografia

Koreografi

Koreografi është artist baleti që duhet të projektojë dhe formësojë lëvizjet, hapat dhe figurat e artistëve të baletit.

Kostumografi

Kostumografi është artist që duhet të njohë shumë stile dhe mënyra të veshurit në epoka të ndryshme. Dizajnon kostume për veshjet e solistëve, korit dhe pjesëmarrësve në ansamble baleti që duhet t'i përshtaten veprimit dramatik.

Kostum

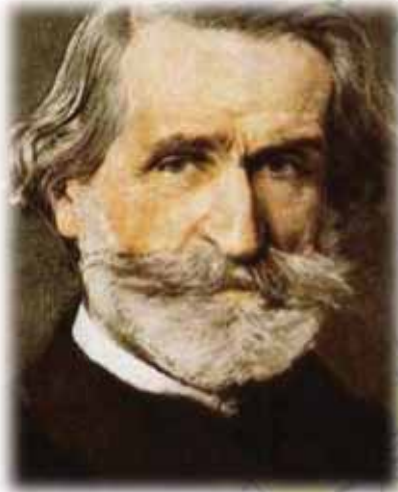
Kostum

A e dini?

Në realizimin përfundimtar të veprës operistike marrin pjesë edhe **sufleri** (person që i ndihmon interpretuesit nëse ka nevojë për ndihmë në tekst) dhe **inspicienti** që kujdeset për përgatitjen në kohë të shfaqjes së interpretuesve.

Aida Opera - Xhuzepe Verdi

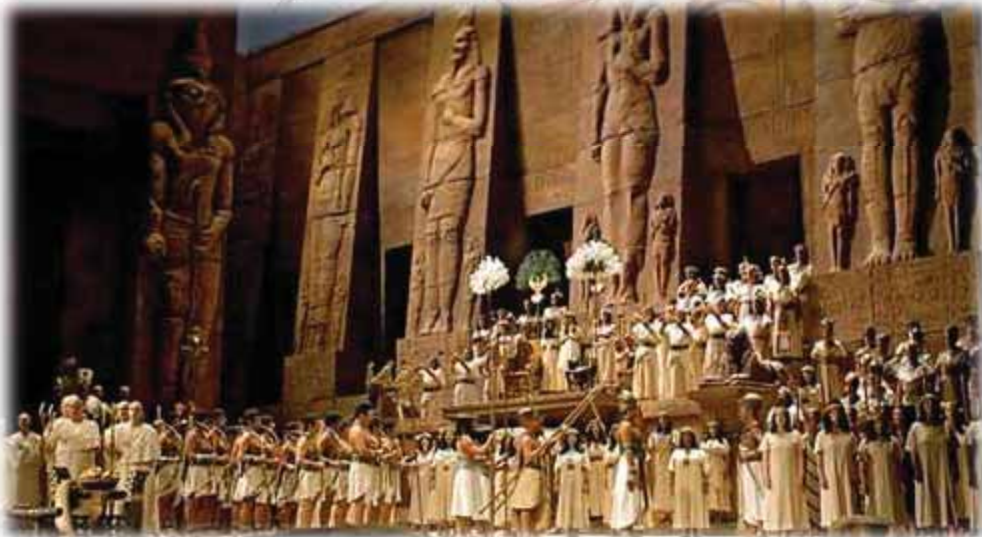

Xhuzepe Verdi

Xhuzepe Verdi (1813-1901) është kompozitor italian që ka jetuar dhe vepruar në të ashtuquajturën kohë (bel kanto) - këndim i bukur.

Ai ka lindur në Le Roncole të Italisë. Për shkak të gjendjes së tij të keqe financiare, në moshën njëmbëdhjetë vjeç filloi të luante organo në kishën lokale. Mbrojtësi i tij Antonio, një tregtar dhe dashnor i muzikës, e ndihmoi atë të fillonte edukimin e tij muzikor në Milano.

Për shkak të kufirit të moshës, ai nuk i plotësonte kushtet për regjistrim në Konservatorium dhe vazhdoi me mësimet private me kompozitorin Lavinja. Pas vdekjes së Provesit, profesionist i orgules, në Buset, ai mori detyrën e tij. Dy vjet më vonë ai u martua me vajzën e mbrojtësit të tij, por shpejt mbeti vetëm pas vdekjes së gruas dhe dy fëmijëve. Në atë kohë Verdi bëri debutimin e tij si kompozitor opere që i mundësoi atij të transferohej në Milano. Kështu interpretohen operat e tij: "Nabuko", "Rigoletto", "Trubaduri", "Traviata", "Othello", "Ballo nën maska", "Fuqia e fatit", "Don Karlos" dhe opera "Aida", e cila është realizuar për nder të hapjes së Kanalit të Suezit. Verdi përjetoj pleqëri të thellë dhe sukses të madh. Shtëpia e tij e përjetshme ndodhet në Institutin e Muzikës Verdi në Milano.

Skena e operës

"Aida" - opera në 4 akte

Akti I

Aksioni zhvillohet në Egjipt në një kohë kur po përgatitet konflikti midis Egjiptit dhe Etiopisë.

Luftëtari i ri Radames, thellë në vetvete, dëshiron të zgjidhet udhëheqës ushtarak. Ai beson se do të fitojë skllaven e re nga Etiopia, princeshën Aida, e cila tashmë është e dashuruar me të. Princësja egjiptiane Amneris është gjithashtu e dashuruar me Radames, megjithëse e vëren se Radames ushqen ndjenjat për Aidën.

Skena nga opera

Skena e operas

Faraoni i shpall luftë Etiopisë. Radames e emëron atë udhëheqës ushtarak.

Të gjithë festojnë ngjarjen, por Aida lufton me konfliktin e ndjenjave të saj. Nga njëra anë, ajo dëshiron që i dashuri i saj të realizojë ëndrrën e saj dhe të bëhet udhëheqës ushtarak, por nga ana tjetër, ajo ndjen dhimbje për ndjenjat e saj patriotike dhe shqetësimin për babain dhe vëllain e saj.

Në tempull zhvillohet ritual lutjeje për fitoren dhe shenjtërimin e armëve të Radames.

Akti II

Amneris po pret me padurim rezultatin e luftës. Së shpejti ajo mëson për fitoren e Radames. Pas këtij incidenti, ajo kërkon të shikon ndjenjat e Aidës ndaj tij. Amneris thërret skllaven për t'i thënë asaj lajmin e rremë se Radames ka vdekur. Në fytyrën e Aidës ka një trishtim të madh, por kur mëson të vërtetën se Radames është gjallë, shikon lumturi të madhe në fytyrën e saj. Tani, Amneris nuk ka dyshim se mes tyre do të ketë rivalitet.

Pas fitores, Radames hyn triumfalisht në Egjipt, duke mbajtur një numër të madh robërish. Mes tyre edhe Aida vëren babain e saj, mbreti etiopian- Amonasroa. Ai i lutet vajzës së tij të mos e zbulojë identitetin e tij. Radames vëren dhimbjen dhe dashurinë e madhe të Aidës. Ai e di që babai i saj është një burrë trim dhe i ndershëm. Për suksesin e tij, Faraoni dëshiron të shpërblejë Radames. Me ofertën për të përmbushur një dëshirë, ai kërkon që skllavërit të mos vriten. Faraoni pranon dëshirën por në të njëjtën kohë i ofron dorën e vajzës së tij Amneris.

Skena nga opera

Akti III

Skena nga opera

Një natë para dasmës, Amneris niset për shërbim në tempull. Aida është në pritje të Radames në takim in e dakorduar. E pushtuar nga nostalgjia për atdheun dhe pikëllimi për dasmën, ajo përfytyron si varr lumin Nil. Në atë moment shfaqet babai i saj. Ai i kërkon asaj të zbulonte informacione për sulmin e radhës në Etiopi.

Në takimin me Aidën, Radames i premtos dashurinë e përjetshme, duke zbuluar planet e saj për sulmin e radhës. Shfaqen Amonastro, Amneris dhe prifti Ramfis. Babai i Aidës thotë se e dëgjoji planin. Ai rrëmben vajzën e tij dhe ata ikin. Radamos arrestohet si tradhtar.

Akti IV

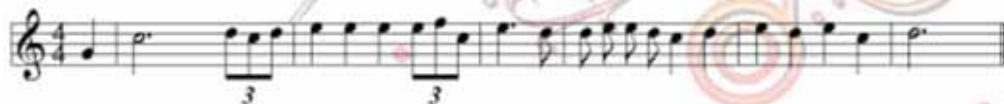
Në këtë akt, Princesha Amneris portretizohet si një personazh kompleks. Amneris i ofron Radames lirinë nëse ai martohet me të. Radames nuk e pranon ofertën.. Ndërsa pret verdiktin e Radames, Princesha Amneris mallkon gjyqtarët me dhimbje dhe ankth të pambuluar dhe ligjin.

Radames dënohet me varrosje të gjallë në varr guri dhe shpejt zbulon se nuk është vetëm. Në varr ndodhet Aida, e cila ka ardhur të ndajë fatin me të.

Epilog (rezultati): pjesa e poshtme e skenës përfaqëson varrin ku falen të dashuruarit e pafat, ndërkaq lart në krye, në tempull, Amneris lutet për paqe.

Skena nga opera

"Marshi Triumfal" është melodi shumë e njohur nga opera "Aida". Tingulli i fanfares në instrumentin e borisë, karakteri marshues dhe ritmi, kapin momentin solemn të fitores.

Rekomandim për të dëgjuar fragmente të operave:

1. Dueti i Papageno dhe Papagena nga opera "Flauti Magjik" - V. A. Mozart.

2. "Habanera" nga opera "Karmen" - G. Bizet.

3. Aria e Figaros" nga opera "Berberi i Seviljes" - J. Rosini.

1. Hulumtoni në mënyrë të pavarur opera të kompozitorëve të huaj.

Zhvillimi i operës në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Opera Maqedonase si ansambël artistik profesional është themeluar në vitin 1948, si pjesë e **Teatrit Kombëtar Maqedonas (MNT)**.

Akti i krijimit të Operës Maqedonase filloi në shkurt-mars të vitit 1947.

Opera e parë e shfaqur në Maqedoni ishte opera "Kavalleria Rustikana" nga Pietro Mascagni, më **9 maj 1947**, nën drejtimin e **Todor Skalovski**.

Skena nga opera „Kavaleria Rustikana“

Më 24 maj të vitit 1954 u shfaq premierë **opera e parë maqedonase "Goce"** e kompozitorit maqedonas **Kiril Makedonski**. Kjo shfaqje është nën regjinë e **Petre Prliçko**, ndërsa solistët ishin: Danço Mitrovski, Zina Krelja dhe Kalina Miloshevka. Ky model i organizimit teatror (dramë-opera-balet) u ndryshua në vitin 2004, kur MNT mbajti ansamblin e dramës, ndërkaq Opera dhe Baleti u shndërrua në organizatë të veçantë të quajtur **Opera dhe Baleti i Maqedonisë (MOB)**.

Ndërtesa e vjetër e operas

MOB punon brenda MNT në ndërtesën jashtëzakonisht të madhe dhe funksionale të teatrit e ndërtuar në vitin 1927, e cila u shkatërrua gjatë tërmetit më **26 korrik 1963**.

MNT pas tërmetit punoi në objektin e përkohshëm të Qendrës Teatrorë, deri në ndërtimin e objektit të ri të Teatrit Kombëtar të Maqedonisë **në vitin 1982**.

Më **10 shkurt 1983** u hap objekti i ri i Operës dhe Baletit të Maqedonisë.

Opera dhe Baleti Nacional (NOB) është institucion shtetëror kulturor dhe institucioni më i vjetër i këtij lloji në Republikën e Maqedonisë së Veriut.

Opera dhe Baleti Nacional

Opera “Despina dhe Mister Doks” Dimitrije Buzharovski

Dimitrije Buzharovski (1952, Shkup) është kompozitor, muzikolog dhe profesor i shquar maqedonas.

Personalitet me interesa në fusha të ndryshme: kompozim, muzikologji, kompjuter dhe muzikë elektronike, interpretim, edukim, menaxhim dhe kërkim shkencor.

Krijimtaria: simfoni, oratorio, opera, baletë, sonata, suite, cikle vokale, muzikë me kamerë, muzikë për instrumente solo.

Ai ka shkruar muzikë për mbi 60 filma, projekte televizive dhe teatrale.

Dimitrije Buzharovski

Buzharovski është aktiv edhe si pianist, interpretues në sintisajzer dhe dirigjent. Si dirigjent vuri në skenë veprat-operat e tij: "Historia e sheqerit" dhe "Despina dhe Mister Doks", oratoriumi "Psaltiri i Radomirit", "Nonet Koncerti", kantata "Malli për jugun" etj.

Në vitin 2000 themeloi Institutin për Kërkime dhe Arkivim Muzikor - IRAM i cili është ilustrimi më i mirë i kompleksitetit të veprimtarisë së tij artistike, shkencore, edukative dhe organizative.

Në vitin 2000 themeloi Institutin për Kërkime dhe Arkivim Muzikor - IRAM i cili është ilustrimi më i mirë i kompleksitetit të veprimtarisë së tij artistike, shkencore, edukative dhe organizative. Dimitrije Buzharovski u zgjodh në disa pozita shoqërore: Kryetar i Unionit të Kompozitorëve të ish-RSFJ-së, Kryetar i Këshillit Universitar të UKIM, Kryetar i Këshillit të Festivalit Veror të Ohrit, anëtar i komisionit juridik të Asociacionit Evropian të Festivaleve etj.

"Historia e sheqerit" u krijua në vitin 1976 dhe u interpretua nga Ansambli i Operas MNT në Teatrin Lirik të Operas Tempe në Tempi, Arizona. Si libreti e përdor tekstin e Sllavko Janevskit.

1. Hulumtoni dhe shikoni insertet nga opera "Historia e sheqerit".

„Despina dhe mister Doks“ opera në tre akte

Përmbajtje e shkurtër:

“Despina dhe mister Doks” është opera komike me tre akte. Është krijuar në vitin 1991. Libreti është i Mile Poposkit dhe Dimitrije Buzharovskit. Si ide, ajo bazohet në libretin e famshëm të Bomarshe për berberin e Sevilyes duke ripunuar situata dhe personazhe në kushte maqedonase.

Skena nga opera

Një grup vajzash dhe djemsh të rinj mblidhen në konviktin e Despinës. Më pas vijon prezantimi i personazheve përmes ariave të bazuara në përshtatje të këngëve popullore.

“Të pashë dhe u dashurova dhe më humbi koka kur isha i ri

Dhe tani më dhemb koka

eeee, koka që lashë "është kënga me të cilën mister Doks iu prezantua vajzave dhe djemve.

Skena nga opera

Aksioni zhvillohet në rajonin e Ohrit, në konviktin e Despinës.

Ajo është vajzë e bukur, e zgjuar, e kulturuar, e arsimuar dhe muzikore.

Mister Doks është djali i Toshes, i cili si fëmijë i cili ishte bari nga fshatrat e Ohrit, shkoi për të punuar në Kanada.

Ai u bë kapitalist i madh, pronar i fabrikave, fermave, pompave të benzinës, shtëpive të pleqve dhe më shumë.

Duet i mister Doks dhe Despina

Opera është tashmë e përpunuar me tematikë të ngjajshme, kthimi i mërgimtarëve tanë në vendlindje, për të gjetur nuse.

Kështu mister Doks ka ardhur në vendlindjen e tij për të gjetur "Vajzë të bukur dhe të mençur".

Opera është incizuar me Kol Angelovskin si regjisor në version radiofonik në Radio Maqedonase. Është shfaqur 19 herë me studentët e Fakultetit të Muzikës në Shkup, si projekt i pavarur, në Qendrën Kulturore Rinore, në disa qytete të Maqedonisë së Veriut dhe në Operën Kamerike të Vjenës.

- 1.Hulumtoni krijimtarinë e operës në Maqedoni.
- 2.Hulumtoni dhe shikoni në mënyrë të pavarur inserte nga opera e mësipërme. Zbuloni se cili është fundi i përmbajtjes së operës.

Opereta

Opereta është vepër skenike muzikore, me përmbajtje gazmore, humoristike dhe argëtuese. Veprimi dramatik realizohet nëpërmjet të kënduarit, luajtjes, aktrimit dhe dialogëve të të folurit. Opereta e ka origjinën nga Opera Franceze Komike në mesin e shekullit të 19-të për të përmbushur nevojat e veprave me dritë të shkurtër që ishin në kontrast me veprat që bënin pjesë të Opera seria.

Zhak Ofenbah konsiderohet të ketë shkruar operetat e para si hitet më të hershme me një akt "Dy të verbërit", "Ba-ta-Klan" dhe opereta e parë e plotë me sukses të madh "Orfeu nga bota e kimit".

Popullariteti i operetës i kapërcen kufijtë francez dhe shtrihet në Angli, Gjermani, Austri dhe më gjerë. Kompozitori më i rëndësishëm i operetës në gjermanisht është austriaku Johan Shtraus-i riu me operetën e tij më të njohur "Lakuriqi i natës". Traditën e Vienës e vazhdojnë Franc Lehar, Oskar Shtraus Strauss, Karl Celler, Leo Fal etj.

Berlini u bë qendra e operetës gjermane. Opereta dallohej me stilin e saj, sidomos pas Luftës së Parë Botërore. Ky stil përfshinte risi të tilla si elementet e xhazit, ritmet e tjera të sinkopuara të vallëzimit dhe praninë e melodive të marshimit regtime. Ndër operetat e para është "Vajza nga pylli i zi" i Leon Jesel. Autorë të tjerë të operetave janë: Pol Linke, Eduard Kuneke, Zhan Gilbert etj.

Kulmi i operetës angleze u arrit nga Gilbert si shkrimtar i libretos dhe Salivan Villiam si kompozitor i muzikës. Zhvillimi i operetës vazhdon në shekullin e 20-të me veprat e kompozitorëve: Edvard Herman, Lajonel Monkton dhe Harold F. Simpson.

Skena nga opereta „Lakuriqi i natës“

Opereta “Lakuriqi i natës”-Johan Shtraus

Johan Shtraus

Opereta si gjini teatrale u pranua shpejt nga publiku i Vjenës. Në veprën e Johan Shtraus ajo gjeti kënaqësinë e tij dhe përfaqësuesin më të njohur të operetave.

Vepra e tij e parë në këtë zhanr ishte "Indigo dhe 40- të grabitësit" (1871), por opereta e tij më e suksesshme është "Lakuriqi i natës" (1874), i cili u bë opereta më e interpretuar në botë dhe sot e kësaj dite mbetet vepra e tij më e njohur muzikore-skenike.

Realizimi i kësaj opere kërkon këngëtarë me aftësi të mëdha vokale dhe mjeshtëri aktoriale, balerinë, një ansambël kori dhe orkestër të vendosur mirë. “Lakuriqi i natës” u vendos shumë shpejt në repertorin e Operës së Pallatit, më vonë në Operën Shtetërore të Vjenës. Opereta u pranua në shtëpi të tjera prestigjioze operistike në Evropë dhe më gjerë.

“Lakuriqi i natës” është operetë e kompozuar nga Johan Shtraus në libret nga Karl Hafner dhe Riçard Gene.

Burimi origjinal për sfondin e operetës “Lakuriqi i natës” është shkruar nga Julius Roderik Benediks, i njohur me titullin “Burgu”. Një burim tjetër është drama franceze "Darka e mesnatës" nga Anri Meljak dhe Ludvik Alevi. Për shkak të pranisë së zakoneve specifike franceze, Riçard Gene përshtati tekstin dramatik në libreton me **ballo nga Vjena**, të destinuar për Johan Shtraus.

Skena nga opereta

Opereta u vu në skenë dhe u interpretua premierë më 5 prill 1874 në Vjenë. Që atëherë, ajo ka qenë pjesë e rregullt e repertorit të Operës së Vjenës.

„Lakuriqi i natës“ me tre akte

Akti i parë Gabriel von Ajzenshtaun fillimisht është dënuar me tetë ditë burg për fyerje të një nëpunësi civil, pjesërisht për fajin e avokatit të tij, Dr. Blind. Adela, shërbëtorja e Ajzenshtajnlve, merr ftesë nga motra e saj për të marrë pjesë në ballon e Princit Orlovski. Me një tjetër shpjegim Adela kërkon ditë pushimi.

Në ballo gjithashtu është i ftuar dhe Ajzenshtajn. Ai largohet nga shtëpia dhe i thotë gruas së tij Rosalinda se do të shkojë në burg.

Pas largimit të tij, Rosalinda e viziton të dashurin e saj Alfredi., një mësues kënge. Frenku, gardiani, vjen për të arrestuar Ajzenshtajn, por ndeshet me Alfredin, i cili pranon të merr rolin e Ajzenshtajn.

Akti i dytë

Në vilën e Princ Orlovskit po bëhet festë. Me lejen e Orlovskit, Falke është dirigjenti i ballos , qëllimi i të cilit është të hakmerret ndaj Ajzenshtajn për dëmtimin që i ka shkaktuar më parë, duke e lënë në rrugë të dehur i veshur si lakuriq . Pjesë e planit të Falke është prania e Frank, Adelës dhe Rosalindës.

Princi mirëpret mysafirët e tij, duke përfshirë Rosalindën si konteshën hungareze, Ajzenshtajn me emrin Markez Renard, Frank-kavalier (kalorës) Shagrin dhe Adela si aktore. Të ftuarit argëtohen dhe flasin me dashuri për njëri-tjetrin, duke mos e njohur njëri-tjetrin. Rosalinda arrin të vjedhë një orë nga xhepi i bashkëshortit të saj, të cilën më vonë do ta paraqesë si dëshmi për sjellje të pahijshme. Në një moment pakujdesie, duke treguar historinë e lakuriqit të natës, Ajzenshtaun zbulon personalitetin e tij. Drejtori i burgut dhe Frenku dehen dhe largohen nga festa për në burg.

Akti i tretë

Të nesërmen në mëngjes të gjithë janë në burg. Në mungesë të drejtorit të burgut ka atmosferë konfuzioni për dehjen e rojes së burgut Frosi. Duke ditur mashtrimin e Gabrielit, Rosalinda vendos të bëjë kërkesë për shkurorëzim. Adela dhe motra e saj Ida po mbahen në paraburgim.

Ky komplot arrin kulmin me deklaratën e Falke që pranon të vërtetën se incidenti është hakmarrje për "Lakuriqin e natës ". Ajzenshtaun rrëfen pabesinë e tij dhe mbetet në burg për të vuajtur dënimin.

Sugjerim për të dëgjuar:

- 1.Uvertura "Lakuriqi i natës " J. Shtraus
- 2.Dueti i Rosalinda dhe Ajzenshtaun nga opereta "Lakuriqi i natës " nga J. Shtraus.
- 3.Vals nga opereta "Lakuriqi i natës " J. Shtraus .
- 4.Aria e Adele nga opereta "Lakuriqi i natës t" J. Shtraus.
- 5.Çardash nga opereta "Lakuriqi i natës " J. Shtraus.
- 6."Kankan" nga opereta "Orfeu nga bota e krimi" - Zh Ofenbah.

Baleti

Baleti (italisht baletto-valle, vallëzim) është vepër muzikore-skenike në të cilën veprimi dramatik shprehet me lëvizje, kërcim dhe pantomimë të shoqëruar me muzikë.

Format e para të baletit gjenden në lojërat magjike primitive, ritet kulturore të qytetërimeve të lashta, tragjedinë dhe komedinë greke, në lojërat e këngëtarëve dhe argëtuesve të rrugës mesjetare. Si formë teatrale e lojës baleti filloi të zhvillohet në Evropën Perëndimore në kohën e renesancës në vitet (1300-1600).

Në Francë, në ceremonitë e ndryshme, baleti u zhvillua si sintezë e vallëzimit, muzikës dhe teksteve në ceremoni.

Me hapjen e shkollave të baletit (1661) fillon historia e baletit klasik, i cili karakterizohet me lëvizje të qarta, shprehje, pantomimë dhe ndjenja.

Zhvillimi i baletit si formë arti

Në shekujt XVII dhe XVIII baleti filloi të shfaqej si pjesë përbërëse e operës (intermezzo).

Më pas filloi periudha e avancimit të madh në standardet teknike të baletit. Në shekullin e XIX-të, baleti u bë formë arti serioze, dramatike, e pavarur, në të njëjtin nivel me operën. Një pjesë kyçe e këtij përparimi ishte vepra epokale e Zhan-Xhorxh Nuvr, i cili emocionet i shprehte përmes trupave dhe fytyrave të kërcimtarëve.

Kërcimtarët e Baletit nga Edgar Dega, 1872

Baleti klasik është stili më formal i baletit që i përmbahet teknikës tradicionale të baletit. Sipas vendit të origjinës dallohen variante të: baletit rus, francez, anglez dhe italian. Baleti klasik njihet nga veçoritë dhe teknikat e tij unike, shtrirjet e larta, lëvizjet e këndshme, të lehta dhe precize.

Skena nga baleti klasik

Baleti romantik u frymëzua nga tregimet dhe legendat, duke aplikuar teknika klasike të baletit në të cilën vihen re elemente temperamentale të vallëzimeve popullore.

Në fillim të shekullit të XX-të, Sergej Djagiljev me një grup koreografësh dhe muzikantësh të rinj, krijuan baletin modern që përpiqej për unitetin e vallëzimit dhe muzikës.

Baleti modern përdor komponentët estetikë të teknikës së baletit klasik, vallet popullore tradicionale dhe moderne, por aplikon edhe shprehje baleti modern..

Skena nga baleti modern

Isidora Dankan është themeluesja e kërcimit modern. Ajo është balerina e parë që kërcen zbathur.

Isidora Dankan

Veprat e njohura të baletit janë: "Liçeni i Mjellmave", "Arrëthyesi", "Bukuroshja e Fjetur" e Petar Iliç Çajkovskit; "Xhisiela" e Adolf Adamit; "Rajmonda" e Boris Glazunov; "Zogu i zjarrtë", "Petrushka" e Igor Stravinskit; "Romeo dhe Zhuljeta", "Hirushja" nga Sergei Prokofiev; "Esmeralda" e Çesare Punji "Don Kishoti" i Ludvig Minkus; "Kopelia" e Leo Delib; "Legjenda e Ohrit" nga Stevan Hristiç etj.

Termet në balet

Krijimi i shfaqjes së baletit bazohet në muzikën e kompozuar më parë duke u bazuar në libretin e propozuar.

Koreografi ka rolin kryesor në vënien në skenë të shfaqjes së baletit. Koreografia është arti skenik në tërësi, i realizuar nga një lojtar(balerinë, balerin) ose një grup lojtarësh.

Divertisman është program koncerti i përbërë nga lojëra të ndryshme në zhanrin dhe karakterin.

Kostumografi ka për detyrë të krijojë dizajn të suksesshëm dhe mbresëlënës të kostumeve të baletit. Veshjet e baletit për femra dhe meshkuj, duhet të theksojnë figurën e trupit dhe të jenë komode për realizimin e lëvizjeve të kërcimit.

Atlete baletit

Skena nga baletit „Bukuroshja e fjetur“

Baleti "Bukuroshja e fjetur" u shfaq për herë të parë në vitin 1890 në Petrograd (Shën Petërburgu i sotëm), i vënë në skenë nga balerini dhe koreografi francez Marius Petipa. Si rezultat i koreografisë së mirë, u bë pjesë e repertorit të të gjitha skenave të botës, me pak apo shumë ndryshime nga versioni i parë.

Artistët balerinë

Prima balerina asoluta është titulli më i lartë që mund të marrë një interpretues i baletit klasik. Është vlerësuar disa herë në historinë e baletit.

Prima balerina është solistja më e spikatur në grupin e baletit. Termi i referohet një artisti që luan pjesë të repertorit klasik. Nuk janë të rralla rastet kur ky titull jepet në grupe që merren vetëm me baletin modern.

Solistët janë artistë të baletit (meshkuj dhe femra) që interpretojnë rolet e para dhe të dyta në shfaqje apo këngë solo.

Ansambli (meshkuj dhe femra) janë balerinët që luajnë skena të zakonshme, pa pjesë individuale apo këngë solo.

Baleti „Liqeni i Mjellmave“ - Petar Iliç Çajkovski

P. I. Çajkovski

Petar Iliç Çajkovski (1840-1893) ishte kompozitor rus që jetoi dhe punoi në gjysmën e dytë të shekullit të XIX-të. Prej fëmijërie tregoi interes për muzikën, veçanërisht për muzikën popullore ruse. Edhe pse zotëronte talent muzikor, ai studioi drejtësi me kërkesën e prindërve të tij. Në moshën 23 vjeçare u regjistrua në studimet e teorisë së muzikës dhe kompozicionit në Konservatorin e Petrogradit.

Gjuha e tij origjinale muzikore shihet në veprat e tij të para (1866-1877): Simfonia e Parë, uvertura "Romeo dhe Zhuljeta" dhe baleti "Liqeni i Mjellmave".

Falë Nadezhda fon Mek, fisnike ruse dhe e dashuruar e muzikës së tij, ai u bë i pavarur financiarisht. Çajkovski pati sukses të madh me shfaqjet e tij si dirigjent duke interpretuar veprat e shumta në Rusi, Evropë dhe Amerikën e Veriut. Në veprën e tij shihen elementë të rusishtes dhe folklorit të popujve të tjerë. Gjashtë simfonitë e tij zënë vend të rëndësishëm në letërsinë muzikore; vepra muzikore-skenike-opera: "Eugjen Onjegin" dhe "Zonja e majës"; baletet: "Liqeni i Mjellmave", "Bukuroshja e Fjetur" dhe "Arrëthyesi".

- Disa muzikologë pohojnë se Çajkovski e shkroi Simfoninë e Gjashtë si Rekuiem të tij.
- Komunikimi midis Nadezhda fon Mek dhe Çajkovskit ishte ekskluzivisht me letra (ata dërguan 1200 letra). Të dy nuk e kanë parë kurrë njëri-tjetrin.

Skena nga baleti „Liqeni i mjellmave“

„Liqeni i Mjellmave“, balet në katër akte

Akti i parë

Në kopshtin e pallatit zhvillohet festimi me rastin e 21-vjetorit të princit Zigfrid. Zyrtarët lozonjarë mbretërorë dhe oborrtarët e përshëndesin princin me gëzim dhe emocion, dhe vajzat e reja shpresojnë të fitojnë zemrën e tij.

ceremoni në pallat

Nëna e princit i dhuron atij hark dhe shigjetë, duke i shprehur dëshirën dhe shpresën që një nga vajzat të jetë e zgjedhura e tij me të cilën do të rregullojnë martesën. Duke mos u pajtuar me një të ardhme të caktuar nga nëna e tij, Zigfrid merr dhuratën dhe shkon në pyll aty pranë me shokë.

Akti i dytë

Duke ecur nëpër pyll, për një moment Zigfrid ndahet nga grupi dhe sheh pamjen e bukur të liqenit në të cilin një mjellmë e këndshme me kurorë në kokë, noton e rrethuar nga mjellma të bardha. I fiksuar pas bukurisë së mjellmës, princi urdhëron miqtë e tij të largohen. Ai ka mbetur vetëm duke shijuar perëndimin e diellit. Me rrezet e fundit të diellit, mjellma zhduket, duke u kthyer në një vajzë të re të bukur. Emri i saj është Odette, mbretëresha e mjellmave. Odette i tregon princit për magjistarin e keq që e magjepsi atë dhe shoqet e saj dhe i ktheu në mjellma të bardha. Liqeni i bukur në të cilin kalojnë ditët është krijuar nga lotët e prindërve të tyre.

Mënyra e vetme për të ndaluar magjinë është vetëm nëse një burrë me zemër të pastër betohet ta dojë atë. Në momentin që Zigfrid dëshiron të shprehë dashurinë e tij të sinqertë për Odetten, magjistari Rodbart, i cili në fakt është mentori i maskuar i princit, e heq atë nga krahët e tij.

Së shpejti, princi mbetet vetëm.

Vallëzim i Odettës dhe Siegfridit

Akti i tretë

Në pallat gjithçka është gati për ceremoninë solemne. Për nder të princit Zegfrid princesha nga mbretëri të ndryshme vallëzojnë për respektin ndaj tij. Ai nuk mund të

Vallëzim në pallat

zgjedhë asnjë prej tyre, sepse zemra e tij dëshiron vetëm Odette Shërbëtorët njoftojnë ardhjen e Von Rotbard dhe vajzës së tij Odile, e cila është maskuar si Odette.

E admiruar nga bukuria e saj, Zegfrid betohet për dashurinë e saj të përjetshme. E dëshpëruar nga kjo ngjarje, Odette fluturon në errësi. Në atë moment, Zegfrid-it i rikthehet vetëdija, ndjen Odette duke qarë dhe shkon për ta gjetur.

Akti i katërt

Pranë liqenit të valëzuar, Odette është e mërzhitur dhe e trishtuar. Zegfrid mbërrin, duke u ndjerë fajtor për tradhtinë e dashurisë së tij të vërtetë. Ai i lutet Odette për falje. Në një kohë të shkurtër, magjistari Von Rothbart dhe vajza e tij Odile mbërrijnë në liqen. Magjistari i kujton Zegfrid-it se ai duhet ta mbajë premtimin ndaj vajzës së tij. Të dy fillojnë një grindje dhe princi e njofton atë ai do të preferonte të vdiste me të dashurën e tij sesa të martohej me Odilin. Ai e merr për dore Odette dhe hidhet në liqen. Magjia prishet, mjellmat e tjera marrin formën njerëzore dhe e tërheqin magjistarin dhe Odilin në liqenin ku po mbyten. Shpirtrat e të dashuruarve Zegfrid dhe Odette ngrihen mbi Liqenin e Mjellmave.

Shpirtrat e të dashuruarve Zegfrid dhe Odette

Epilogu: Në horizont shfaqen rrezet e para të diellit. Dëshmitari i ngjarjes, magjistari i keq, e kupton se nëse ka vetëmohim, atëherë ka dashuri të vërtetë. Duke u penduar ai ndalon ëndrrën e djalit. Përpara tij shfaqet Odette nga ëndrra e tij. Rothbart largohet, i zhgënjyer që nuk mund ta shkatërrojë dashurinë e vërtetë.

Sugjerim për të dëgjuar:

1. Shembuj nga baleti "Liqeni i Mjellmave" P. I. Çajkovski:
 - a) Tema kryesore
 - b) Valsi
 - c) Valsi i mjellmës
 - d) solo e Odette
 - e) Vallja e mjellmave të vogla.
2. "Zhisel" nga baleti "Zhizel" - A. Adami.

Baleti „Labin dhe Dojrana“ - Trajko Prokopiev

Ish MNT

Zhvillimi i baletit në Republikën e Maqedonisë së Veriut filloi me punën e Baletit të MNT-së. Me themelimin e Operës në vitin 1948, studion e baletit së bashku me Gjorgji Makedonski e drejtonte Analize Asman, balerinë gjermane dhe mësuese e artit

Me shkop dirigjenti të Trajko Prokopievit, në skenën e Teatrit Kombëtar të Maqedonisë, më 27 janar 1949 u shfaq shfaqja e parë e baletit "Nata e Valpurgis" nga Charl Guno. Koreografia u realizua nga Gjorgji Makedonski, ndërsa ansambli i baletit ishte i përbërë nga lojtarë të formave të ndryshme, si dhe anëtarë të Studios së Baletit. Në vitin 1950, studioja e baletit u ngrit në nivel dhe më pas në Shkollën e Lartë të Baletit, e cila ende funksionon si pjesë e Qendrës së Shkollës së Muzikës dhe Baletit.

Trajko Prokopiev (1909-1979), i lindur në Kumanovë, ka qenë kompozitor dhe dirigjent maqedonas. Shkollën e mesme e kreu në Beograd. Pas Luftës së Dytë Botërore (1946) vazhdoi shkollimin në Beograd dhe Pragë.

Pas kthimit iu përkushtua zhvillimit të kulturës muzikore në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Ai ishte drejtori i parë i Shkollës së Mesme të Muzikës në Shkup, kryeredaktor i Radio Shkupit, dirigjent i Orkestrës Simfonike dhe Operës në Teatrin Kombëtar të Maqedonisë në Shkup. Ka qenë drejtor i Ansambllit për Valle dhe Këngë Popullore të Maqedonisë "Vallëzimi".

Trajko Prokopiev

Krijimtaria

Puna e tij është shumë e pasur dhe frytdhënëse. Në të përdor motive nga këngët popullore, karakteristike për rajonin e Kumanovës, vegla të stilizuara të korit, miniatura me kamera etj.

Nga veprimtaria skenike-muzikore, veprat e tij të njohura janë: baleti "Labin dhe Dojrana" dhe operat "Ndarja" dhe "Kuzman Kapidan". Ai është autor i muzikës për filmin e parë maqedonas "Frosina".

Historia e "Labinit dhe Dojranës" është ngjarje mitologjike që lidhet me formimin e liqenit të Dojranit. Sipas ngjarjes, zanat janë qenie të mbinatyrshme, fuqia e të cilave është mbi njeriun.

Në tekstin e përshtatur të kësaj ngjarje mitologjike, Trajko Prokopiev ka shkruar muzikën për baletin "Labin dhe Dojrana". Premiera u mbajt më 11 korrik 1958 në Teatrin Popullor Maqedonas, në Shkup.

Baleti „Labin dhe Dojrana“

Në bregun e liqenit të Dojranit takohen djali Labin dhe shoku i tij Ognen. I frymëzuar nga bukuria e ujërave të liqenit të Dojranit, Labin i bie flautës të tij. Tingulli magjik i kavallit i josh tri motrat zana të cilat dalin nga liqeni dhe kërcejnë një valle zanash. Labini kur i shikon ato, u mahnit nga bukuria e tyre.

Skena e baletit „Labin dhe Dojrana“

Sipas legjendës, ai e dinte se fuqia e zanave qëndronte te këmishat e tyre. Në pamundësi për t'i rezistuar bukuroshes Dojrana, Labin e mban këmishën e saj. Ajo detyrohet të qëndrojë dhe të jetojë me Labin.

Koha kaloi dhe ata jetuan të lumtur në dashuri dhe harmoni. Ogneni, shoku i Labinit, po përgatitet për dasmën e tij. Të ftuar në dasmë janë edhe Labini dhe Dojrana. Në dasmë të gjithë i lutën bukuroshes Dojrana të kërcejë një valle zanash. Ajo i lutet Labinit t'ia kthejë këmishën e zanave, sepse ajo nuk mund të luajë pa të. Për të përmbushur dëshirën e Dojranës, Labin ia kthen këmishën. E magjepsur nga magjia e vallëzimit, Dojrana fiton fuqinë e zanës dhe zhduket përgjithmonë.

Me ngjyra të mëdha dhe mundësi dinamike, instrumenti i flautit imiton tingujt e ngrohtë dhe të trishtuar të instrumentit popullor kaval duke interpretuar temën-melodinë kryesore në një ritëm 5/8.

Rekomandim për të dëgjuar:
1. „Labin dhe Dojrana“, Trajko Prokopiev.

Mjuzikël

Skena nga „Flokët“

Mjuzikë është vepër muzikore skenike me karakter argëtues të lehtë, me dialogë, muzikë dhe pika kërcimi. Zakonisht ka dy akte. Ky zhanr u krijua rreth vitit **1900** në **Broadway** në **Nju Jork**, duke pasqyruar jetën argëtuese amerikane. Në fillim ishte sintezë e burleskës, pantomimës, baletit dhe operetës.

Shfaqjet e pikave muzikore kanë shenjë të këngës argëtuese dhe muzikës xhez. Libretet e suksesshme bazohen në vepra të vlefshme letrare. E gjithë kjo kontribuoi që muzika të bëhej një vepër e pavarur muzikore-skenike.

Rreth vitit 1930 mjuzikël u transferua në Evropë, së pari në Angli, Francë dhe Gjermani. Shumë melodi nga ajo kohë u bënë të njohura si evergrin: melodia **"Maria"** nga **"Histori nga ana perëndimore"** dhe **"Mos qaj për mua Argjentina"** nga **"Evita"**.

Nga viti 1920-1960, është koha e pjekurisë artistike të mjuzikël. Në këtë periudhë forcohet lidhja mes këngës, lojës dhe përmbajtjes. Autorë të njohur të mjuzikël të asaj kohe janë: **Xherom Kirn "Show Brod"**; **Leonard Bernsthtajn "Histori nga ana perëndimore"**; **Riçard Rodgers "Oklahoma"** etj.

Pas kësaj periudhe, popullariteti i mjuzikël vazhdoi. Mjuzikël krijohen nën ndikimin e muzikës rok: **"Jezu Krishti superstar"** dhe **"Flokët"**. Autori më i njohur në gjysmën e dytë të shekullit të njëzetë ishte **Endry Llod Lojd Bever, me muzikalët: "Macet", "Fantazma e operës" dhe "Evita"**.

Skena nga „Macet“

Skena- Cell Block Tango-Çikago

Skena nga mjuzikël „Mama mia“

E bukura dhe bisha film mjuzikël - Alan Menken

Alan Menken është pianist, kompozitor dhe dirigjent amerikan.

Ai filloi karrierën e tij profesionale si shoqërues baleti në Qendrën Kulturore Hebraike në Nju Jork dhe si autor i muzikës për reklama.

Menken realizoi ëndrrën e tij në vitin 1978, kur shkroi muzikën për mjuzikël "Zoti ju bekoftë, z. Rousvoter". Prej atëherë, ka pasur shumë suksese të tjera në karrierën e tij.

Alan Menken

Në vitin 1980, filloi të punojë me kompaninë Disney.

Punën e tij e fokusoi në krijimin e muzikës për film të animuar. Ai u bë i famshëm për muzikën e filmit të animuar "Sirena e Vogël", i cili film i dha çmimet, Globi i Artë dhe Oscar.

Për filmin e animuar "E bukura dhe bisha", së bashku me Howard Ashman, morën çmimet për: filmin më të mirë, muzikën më të mirë origjinale, këngën më të mirë ...

Sukses edhe më të madh arriti me filmin muzikor me të njëjtin emër "E bukura dhe bisha" i cili përmban versionet e përpunuara të të gjitha këngëve të filmit të animuar dhe dy këngë të tjera origjinale.

Premiera e mjuzikël u shfaq në vitin 2017.

Rolet kryesore i luajnë: Ema Watson, Bukuroshja Bel dhe Den Stevens si Bisha.

Alan Menken është autori i muzikës për filmin, i cili përfshin regjistrime të reja si dhe disa melodi të reja. Kënga origjinale e mjuzikël "**How Does a Moment Last Forever**" u këndua nga Celine Dion. E njëjta baladë interpretohet në duet nga Xhoni Legend dhe Ariana Grande.

„E bukura dhe bisha”, film mjuzikël

Mjuzikël “E bukura dhe bisha” është bazuar në përrallën me të njëjtin emër, të shkrimtarit të famshëm francez Charl Peroa.

Tregtari i pasur me tre vajzat e tij bën jetë luksoze në një shtëpi të madhe. Pas një kohë, humb pasurinë e tij dhe për shkak të kësaj detyrohet të jetojë me modesti. Vajza më e vogël, e cila për bukurinë e saj është quajtur Bukuroshja, është përpjekur ta ndihmojë të atin ndryshe nga dy motart e tjera e tjera të cilat ankoheshin vazhdimisht.

Poster

Një ditë babai mëson se një nga varkat e tij është kthyer në port, kështu që përgatitet të largohet. Vajzat e mëdha i porosisin dhuratat të çmuara, ndërkaq Bukuroshja ka vetëm një dëshirë: babai i saj të kthehet shëndosh e mirë në shtëpi. Megjithatë, me insistimin e babait të saj për të zgjedhur një dhuratë, ajo dëshiron një trëndafil.

Rrugës për në shtëpi, tregtarin e kapën stuhi të madhe dhe ai humb rrugën. Pas një bredhje të gjatë, ai sheh një kështjellë dhe i drejtohet asaj, pa e ditur se këtu jetonte një bishë e tmerrshme, e cila dikur ishte një princ i pashëm. Shtriga e magjepsit princin për shkak të mizorisë së tij dhe magjia mund t'i largojë vetëm me dashurinë një vajze.

Pasi kaloi natën në pallat, tregtari u largua herët në mëngjes. Duke kaluar nëpër kopsht ai vëren trëndafilat e bukur, kujton dëshirën e vajzës më të vogël dhe këputën një trëndafil. Në atë moment ai sheh Bishën, zotën e pallatit. Duke e lutur që ta fal, sqaron se pse e këputi trëndafilin. Bisha pranon ta falë, por me një kusht. Për të sjellë një nga vajzat e tij në pallat.

Skena nga mjuzikël

Kur u kthye në shtëpi, babai u tregoi vajzave të tij ngjarjen. Bukuroshja u pajtua menjëherë me propozimin e të atit. Ata largohen së bashku, dhe babai me dhimbje në shpirt e lë të bijën në pallatin ku jetonte Bisha.

Bukuroshja i kalonte ditët në dhomë. Bisha nuk u shfaq kurrë. Ajo mund të dëgjonte vetëm zërin e tij. Me kalimin e kohës, të dy i shijonin gjithnjë e më shumë bisedat e tyre pa u parë.

Një natë në kopsht, bisha u shfaq përpara Bukuroshes. Ajo, ndonëse e frikësuar, i kërkoi të qëndronte sepse vuri re trishtimin e madh në zërin e tij.

Një ditë ajo i kërkoi Bishës ta linte të vizitonte babanë e saj. Ajo i premtoi bishës se do të kthehej pas tetë ditësh. Ditët kaluan shpejt dhe Bukuroshja e rrëmbyer nga lumturia familjare nuk u kthye në kohë. Një natë ajo pa në ëndërr bishën që po vdiste. E frikësuar vuri në dorë unazën magjike që i kishte dhënë Bisha dhe për një moment u gjend në pallat.

Aty e gjen bishën në pikëllim dhe dhimbje të madhe pas saj. Bukuroshja e kupton se pamja e tij nuk ia pakëson mirësinë. Ajo e do atë dhe do të martohej me të. Fjalët e saj e bëjnë magjinë të zhduket. Bisha kthehet në princ të pashëm. Bukuroshja dhe princi vazhdojnë të jetojnë të lumtur së bashku me babanë dhe motrat e saja.

Skena nga filmi mjuzikël „E

Filmi mjuzikël "E bukura dhe bisha" është bazuar në të njëjtin emër të filmit të animuar i vitit 1991, dhe përmban versione të përpunuara të të gjitha këngëve nga filmi i animuar.

Premiera u shfaq më 17 mars 2017, kur pati sukses tejet të madh.

Poster

Sugjerim për të dëgjuar:

1. Skenë nga salla e ballit nga filmi mjuzikël "E bukura dhe bisha".
2. "Tingujt e muzikës", "Dó, re, mi" dhe "So Long farevell", R. Roxhers.
3. "Mama Mia!" (Ja ku jam përsëri) fragment nga mjuzikël "Mama Mia" -B. Anderson.

**„Kelebek“
„Flutura“
(me nota)**

Muzika: Cengiz Ibrahim
Interpretimi: Neçatı Zekirya

Yel es tik çe u çu şan Yap rak la ra ben zi yor
5 Dur ma dau yo rul ma dan Dal dan da la ge zi yor

„Kelebek“

1. Yel eshkç şan
Yaprakları benzıyor
Durmadan yourulmadan
Daldan dala geziyorç
2. Kanatları ıpektir
Benzıyor dokuminka
Sancı sancı çiçektir
Benzıyor documinkaç
3. Ben onu çok severim
Koşup severim
Koşup tutmak isterim
Fakat kançar yaramazç

Përkthim në gjuhën shqipe

„Flutura“

Kur fryn era,
ka pamje gjethi
Nuk lodhet kurrë,
fluturon nga dega në degë.

Ka krahë mëndafshi,
nëse i prek ato do të prishen.
Hapen në pranverë,
si lulet e gjalla.

Une i dua shumë,
Ndaj vrapoj t'i kap
Por është e shqetësuar, ajo do të ikë.
Dhe nuk mundet pa fluturim.

Muzika xhez (Jazz)

Xhezi është pjesë muzikore e shekullit të njëzetë që e ka origjinën nga afrikanët me ngjyrë që u vendosën në Amerikë.

Ata sollën zakonet e tyre dhe muzikën popullore nga vendlindja e tyre stërgjyshore, Afrika. Në vendin e ri, në Amerikë, patën kontakte me muzikën popullore, kishtarë dhe forma të tjera muzikore. Xhezi është muzikë me dhunti, ndjenjë improvizimi dhe ndjenjë ritmi, ndaj amerikanët zezakë e përqaftuan muzikën nga mjedisi i ri dhe e interpretuan atë në mënyrën e tyre, me ndikim të madh në folklorin afrikan

Fotografi artistike

Bend

Instrumentet e xhezit janë të larmishme. Pianoja, kontrabasi dhe kitara u shtuan më vonë në grupin e instrumenteve me goditje (bateri dhe instrumente të tjera me goditje). Grupi i instrumenteve melodike: boria, tromboniti dhe klarineta, më vonë u pasurua me tingujt e saksofonit dhe vibrafonit.

Në shfaqjen e muzikës xhez marrin pjesë edhe solistët dhe ansamblet vokale. Emrat e njohur të interpretuesve vokalë janë: Luis Amstrong, Bing Krozbi, Frenk Sinatra, Rej Çarls, Sara Von Ficxherald, Mahalisa Xhekson, Bili Holidej, Barbara Strejsend etj.

Frenk Sinatra

Mënyra e interpretimit është shumë individuale dhe premierë për shkak të improvizimit që është tipar bazë i xhezit. Në fillim të kompozimit demonstron tema, e cila më vonë ndryshon në mënyrë melodike dhe ritmike dhe shfaqet në interpretimet e të gjithë interpretuesve. Improvizimet janë të pasura ritmikiht, të lira me praninë e një melodie të sinkronizuar. Kjo mënyrë interpretimi kërkon angazhim dhe kreativitet maksimal nga ana e interpretuesit.

Zhvillimi i xhezit

Periudha e parë

Periudha e parë nga viti 1895 deri në vitet 1920 u quajt stili i New Orleans ose xhez "i ngrohtë". Drejtimet karakteristike në atë periudhë janë **ragtime** dhe **blues**. Karakterizohet me melodi të improvizuar e interpretuar në instrumente evropiane: trumpetë, klarinetë, trombon dhe instrumente me goditje.

Dixieland Jazz Band

Amerikanët e bardhë e përqafulan këtë stil muzike dhe filluan ta praktikojnë atë. Kështu u krijua stili **dixieland** i cili nuk mbeti më vetëm stili i të bardhëve. Karakterizohet nga improvizimi edhe më i madh solo i instrumenteve melodike dhe një grup instrumentesh të tjera.

Big bend

Periudha e dytë

Çikago është qendra ku xhezi përjetoi zhvillimin e tij. Në periudhën 1920-30, U shfaq qendra swing në Çikago. Saksofoni shfaqet në të si instrumenti më i rëndësishëm melodik. Pas Luftës së Parë Botërore, popullariteti i xhezit u përhap në gjithë Amerikën dhe Evropën ku janë formuar shumë grupe xhez (**Big Bend**).

Grupet e famshme të kësaj periudhe përfshijnë Joseph King Oliver dhe **King and Carter Jazzing Orchestra**.

Big bend - orkestër e madhe e përbërë nga 20 interpretues të grupuar në seksione në të cilat mund të ketë më shumë se një solist.

Djuk Ellington (1899-1974) ishte afrikano-amerikani i parë që ka fytyrën e ngulitur në kartëmonedhë amerikane 25 cent.

Djuk Ellington

Në atë kohë formohet xhezi simfonik. Orkestra të mëdha simfonike xhez luajnë në salla të mëdha koncertesh. Nga ajo periudhë është e njohur performanca "Rapsodi në blu" nga George Gershwin.

Sugjerim për të dëgjuar: J. Gershwin "Rapsodi në blu".

Periudha e tretë

Në vitet '30 të shekullit të XX-të u krijua stili i ri i quajtur **swing** i cili do të jetë muzika e njohur e kërcimit. Karakteristikë e swing-ut janë ansamblet e mëdha në të cilat për arsye teknike improvizimi nuk mund të ishin të zakonshme, por i përqendruar te solistët. Jazz-i i bordellit është transferuar në Karnegi Holl. Përfaqësues të njohur të asaj periudhe janë: **Luis Armstrong** (trombist dhe këngëtar) **Beni Gudman** (klarinetist dhe dirigjent), **Kaunt Bejzi** (pianist dhe kompozitor), **Lajonel Hempton** (vibrafonist).

Luis Armstrong

Lui Armstrong "Saçmo" i quajtur "Mbreti i xhezi" kishte njohuri të dyfishtë, virtuoz i trumbetës dhe këngëtar e ngjirur.

Një herë ai tha: "Çdo pjesë muzikore është muzikë popullore".

A e dini?

Kënga e Beni Gudman "Sing, sing, sing" u cilësua si një nga 100 veprat më të rëndësishme muzikore në radion amerikane.

Beni Gudman

Periudha e katërt

Në fillim të viteve 1940 u lind stil i ri i quajtur **Bee Bop**, i karakterizuar nga muzika me ritme të shpejta të destinuara për të dëgjuar dhe jo për të kërcyer. Përfaqësues nga ajo periudhë janë: Çarli Parker (saksofonist), Dizi Gillespi (trompetist dhe dirigjent), Nga gjysma e dytë e viteve 40-50, vijojnë disa stile xhez: **cool jazz**, me ton të lehtë, improvizim i qetë melodik, pa tempo agresive dhe abstraksioni harmonik i **Bee Bop**. Si vazhdim i **Bee Bop**, shfaqet hard bop që rikthen improvizimin temperament dhe virtuoz. Moduset e kishës bazohen në melodinë dhe improvizimin e stilit të **xhezi modal (Modal jazz)**. Në fund të viteve të 50-ta një paraqitet drejtim i ri i quajtur "**free jazz**" - avangardë në xhez, specifike në lirinë e interpretimit. Përfaqësues të tillë ishin : Majls Dejvis , Xhon Koltrejn, Herbi Henkok, Ornet Coulman etj.

Periudha e pestë

Në vitet '60 dhe '70 vazhdojnë stile të reja të muzikës xhez. Xhezi latin (Latin jazz), i cili bazohet në ritme nga vendet afrikane dhe të Amerikës Latine (bossa nova). Pashohet nga stilet: Post bop, soul jazz, jazz fusion, jazz funk e të tjera. Përfaqësues nga kjo periudhë janë: Sten Gec, Toni Williams, Çik Koreja, Al Di Meola, Stenli Klark, Xhon Meklaflin, Kit Xheret.

Çik Koreja

Al Di Meola

Kit Xheret

Xhejms Karter

Periudha e gjashtë

Nga vitet '80 e deri më sot, xhezi po lëviz në të gjitha drejtimet e mundshme, duke shfrytëzuar të gjitha përfitimet e epokës së re të zhvilluar në mënyrë teknologjike. Stilet e mëposhtme janë të pranishme në skenën muzikore të xhezit: Smooth Jazz, Acid Jazz, Nu Jazz, Jazz-Rap, Punk Jazz, Jazzcore etj. Interpretues të njohur të kësaj periudhe janë: Shade, Diana King, Shaka Kan, Xhoshua Redman, Keni Xhi, Xhejms Karter.

Sugjerim për të dëgjuar shembuj:

1. "Ndihem mirë", thotë Nina Simon.
2. "Të gjithë kanë nevojë për dikë", thotë Bluz Bradrs.
3. "Çfarë bote e bukur", thotë Luis Armstrong.
4. "Ethet", thotë Pegi Li.

Xhezi (Jazz) në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Dragan Gjakonovski-Shpato

Dragan Gjakonovski - Shpato(1931 - 1987) kompozitor, aranzhues dhe dirigjent është legjenda e xhezit dhe muzikës pop maqedonase. Gjatë gjithë jetës së tij ai punoi në krijimin e traditës për muzikë cilësore xhez dhe pop në Maqedoni

Ai formoi orkestrat e para profesionale të xhezit në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe i drejtoi ato, duke përfshirë Big Band-in e MRT-së. Ka shkruar mbi 3000 aranzhime dhe orkestrime, dhe mbi 500 kompozime argëtuese dhe xhez. Kompozimet e tij më të njohura vokale janë: "Leni", "A vërtetë është fundi", "Dita e fundit e ndarjes", "Ti je e bukur si muzika" e të tjera. Kompozimi orkestral "Në party" është shpallur kompozimi i parë i xhezit maqedonas.

Ilija Pejovski është kompozitor, aranzhues dhe dirigjent i xhez-it. Ka diplomuar në Fakultetin e Muzikës në Shkup dhe në vitin 1977 ka diplomuar në "Berklee College of Music" në Boston, SHBA. Puna e tij krijuese përbëhet nga më shumë se 70 kompozime origjinale dhe mbi 300 aranzhime. Pejovski ka marrë pjesë në shumë festivale në mbarë botën. Që nga viti 2006 - 2013 ka punuar si profesor në Fakultetin e Artit Muzikor në Shtip, në Departamentin e Studimeve të Jazz-it. Eksperiencën e tij si krijues dhe pedagog e shpalosi në librin "Bazat Harmonike të Jazz-it".

Ilija Pejovski

Kire Kostov

Kire Kostov është kompozitor dhe dirigjent maqedonas. Në periudhën nga 1970 deri në 1988, ka qenë trumbetisti dhe solisti i parë i Orkestrës së Valleve të Radio-Televizionit të Shkupit, dhe nga 1988 është dirigjenti i tij. Kostov është autor i rreth pesëdhjetë kompozimeve në interpretime orkestrale në fushën e xhezit dhe autor i kompozimeve nga ajo popullore.

Anëtarët e orkestrës
së vallëzimit të MRT-së

Festivali i xhezit në Shkup

Festivali i xhezit në Shkup ka nisur prej në vitin 1982.

Rahib Abu-Kalil
-Festivali i xhezit-Shkup

Edhe pse festivali promovon muzikë që në pamje të parë duket larg kulturës dhe traditës maqedonase, ai arrin të tërheqë një audiencë të madhe.

Ky festival ka reputacion të festivalit prestigjioz jo vetëm në Maqedoni, por edhe në Ballkan dhe Evropë.

Interpretues të xhezit maqedonas

Toni Kitanovski

Georgi Sharevski

Vladimir Çetkar

Toni Kitanovski është nxënës i Dragan Gjakonovskit – Shpato, i diplomuar për kompozim xhez në Shkollën e Muzikës Berkeley në Boston. Shprehja e tij muzikore është rezultat i hulumtimeve dhe përvojave në fushën e xhezit bashkëkohor dhe muzikës bashkëkohore si dhe tradicionale në botë.

Georgi Sharevski ka diplomuar për xhez - kompozim në kolegjin në Berkeley, SHBA. Sharevski bashkëpunon me muzikantë ndërkombëtarë me famë botërore me të cilët ka regjistruar dy albume, si dhe performon në shumë festivale.

Vladimir Çetkar, kitarist nga Ohri, jeton dhe punon në Manhattan, Nju Jork, si udhëheqës i kuartetit të tij dhe një aranzhues dhe producent profesionist në studio.

1. Hulumtim për interpretues dhe grupe të njohura vendase dhe të huaja që performuan në Festivalin e Jazz-it në Shkup.

Muzika popullore

Muzika popullore është term që përshkruan muzikën e favorizuar nga shumica e audiencës. Shpesh quhet muzikë Pop, por megjithatë ky term i referohet një zhanri të veçantë që është pjesë e muzikës popullore. Shfaqet në fund të viteve 50 të shekullit të 20-të dhe përdor elemente të stileve të ndryshme muzikore: blues, soul, reggae, country, muzikë elektronike dhe më shumë. Muzika popullore ndjek trendin dhe ndryshon me kalimin e kohës, duke i mbajtur adoleshentët si audiencën e tij të synuar.

Stilet e muzikës popullore

Fillimet e **muzikës rock** janë në të ashtuquajturën epoka "rock'n'roll" në vitet 50 të shekullit të 20-të. Në fillim kjo muzikë ishte menduar kryesisht për vallëzim. Ajo shpejt filloi të dominojë në skenën muzikore dhe ky rol ka mbetur edhe sot e kësaj dite. Përfaqësues të këtij zhanri janë: Beatles (Bitells), Rolling Stones (Roling Stouns), Elvis Presley (Elvis Prisli), U2, Lenny Kravitz, Kings of Leon ... Përfaqësues maqedonas të muzikës popullore janë: Leb i Sol, Beni Shaqiri, Area ...

Elvis Prisli

Metalika

Muzika metalike u shfaq në vitet '60 dhe '70 në Britaninë e Madhe dhe SHBA. Ajo cilësohet si muzika e "të pakënaqurve". Kjo lloj muzike është një nën-zhanër i muzikës rock që e ka origjinën nga blues-rock dhe psychedelic-rock. Përfaqësues: Iron Maiden (Ajron Maiden), Led Zeppelin (Led Cepelin), Black Sabbath (Blek Sabat), Deep Purple (Dip Parpel), Metallica ...

Muzika rap është produkt i pakicës afrikano-amerikane dhe i zhvillimit të kulturës Hip Hop në Shtetet e Bashkuara të Amerikës. Për herë të parë shfaqet në Bronx, Nju Jork. Ky stil karakterizohet me atë se interpretuesi reciton tekstin me rimë (rap) me ritëm ekzistues ose melodi ritmike.

Përfaqësuesit e muzikës rap janë: Dr. Dre (Doktor Dre), Tupac Shakur (Tupak Shakur), Snoop Dog (Snuk Dog), Eminem (Eminem), Jay-Z (Xhej Zi), 50 Cent (Fifti Cent), P.Diddy (Paf Dedi) ... Anglisht Përfaqësues maqedonas janë: Toni Zen, pastiçeri ...

Toni Zen

Muzika Techno u shfaq për herë të parë në Detroit, SHBA në vitet '80, si produkt i muzikës elektronike popullore të viteve '70. Karakterizohet me ritëm të rregullt dhe konstant i shoqëruar nga tinguj të sintetizuar të deformuar. Sot ajo njihet si muzika e klubit dhe veçanërisht e njohur tek të rinjtë. Përfaqësues të këtij zhanri janë: Derrick May(Derik Mej), Kevin Sounderson(Kevin Sanderson), Kraftwerk(Kraftverk) ...

Kiril Xhajkovski

Muzika pop u shfaq në mesin e viteve 50 si alternativë më e butë ndaj muzikës rock. Konsiderohet si muzikë komerciale, e cila shpesh synon audiencën më të re.

Tamara Todevska

Elementet bazë të këtij zhanri kanë mbetur të pandryshuara. Me kalimin e viteve, shpesh hasim ndikim nga lloje të tjera të muzikës popullore (rock, rap, etj.). Përfaqësues janë: Michael Jackson (Majkël Jackson), Backstreet Boys(Bestrit Bojs), Take That (Tejk Det), Madona Përfaqësuesit maqedonas janë: Kaliopi, Tose Proeski, Elena Ristevska, Tamara Todevska...

Termi muzikor R'n'B, në mënyrë specifike përkthehet si Ritëm dhe Bluz. Në vitet 1980, u zhvillua stil më i ri nga R'n'B, i njohur më mirë si RiB i përkohshëm, pas muzikës disko. Që nga shfaqja e tij e deri më sot, ky zhanër po ndryshon vazhdimisht, duke përvetësuar elemente të reja nga stilet e tjera muzikore: muzika elektronike, xhez etj. Bëhet fjalë për stil të veçanërisht i popullarizuar sot në mesin e të rinjve. Përfaqësues të këtij zhanri janë : Alicia Keys (Alisha Kis), Mary J. Blige, (Meri Xhej Blajxh), Beyonce (Bijonse), Usher (Asher), Justin Timberlake (Xhastin Timberlejek)... Përfaqësues maqedonas janë: Jovan Jovanov, Andrijan Gaxha e të tjerë.

Alisha Kis

Sugjerim për të dëgjuar:

1. "Halo" – Beyonce, "Halo", thotë me Bionce.
2. "Human" - Reg, n Bone man "Njeti" thotë Reg en Boun.

Hip - hop janë stile kërcimi që luhen kryesisht në muzikën hip-hop ose janë pjesë e kulturës hip-hop.

Stilet më të njohura të muzikës hip hop janë: **Breaking / b-boying, locking dhe popping** të cilat u zhvilluan në vitet 1970 nga zezakët dhe latinët. Ajo që e ndan kërcimin hip-hop nga stilet e tjera janë garat e vallëzimit në stil të lirë formal dhe joformal.

JabbaWockeeZ

Hip-hop lirik

Hip-hop lirik - "hip-hop me emocione" është version i stilit të ri të hip-hop-it, i kryer zakonisht me ritëm të ngadaltë, në muzikë rap ose R&B.

Përfaqësues të këtij zhanri janë: JabbaWockeeZ, New Kids on the Block

Hip-hopi modern në vendin tonë ka krijuar shfaqjen teatrale Hip-Hop Opera (T/Rap Opera) me muzikë origjinale që tashmë është publikuar në një album. Tino Kostadinovski është i pranishëm në skenën e Teatrit të Komedisë. Toni Kostadinovski, energjik, preciz, qesharak dhe mizor deri në dhimbje, ai e udhëheq këtë shfaqje në mënyrë fantastike, në të cilën konkurojnë personazhe të famshëm hip-hop.

"Rock 'n' roll është lumë muzike që përmban shumë stile: R&B, jazz, reggae, këngë kaubojsh, këngë kantri, këngë popullore," ka thënë Alan Freed.

Rock 'n' roll është stil muzikor që u shfaq në Amerikë në fund të shekullit të njëzetë, prej në vitin 1940 dhe fillimin e viteve 1950. Rrënjët e saj qëndrojnë në R&B, country, folk, gospel dhe xhez. Ky zhanr u përhap në mbarë botën si udhëzues për muzikën e re moderne rock. Rock'n'roll klasik luhet zakonisht me një ose dy kitara elektrike, kontrabas, ose në kitarë bas elektrike dhe bateri. Përfaqësues të këtij zhanri janë: Antoine "Fets" Domino, (Antoan Fets Domino) "Hypnotize" (Hipnotajzet) "Cure", (Kjur) "JU grupi", Alan Fried

Roling Stouns

Sugjerim për të dëgjuar:

1. "Ndrysho" nga Tu pak
2. "Errësirë remix" (rap dramë) me regji të J. Simonov, muzika D. Dimitrovski dhe Pavle Dimkovski (video fragment).
3. "Më duaj," nga Beatles.
4. "Natyrshtëm" nga Image Dragons.
5. "Vërshimet", nga Take That. 6. "Tornado", Elita 5.

„Imagine“ - „Imagjino“

(me dëgjim)

muzika dhe teksti John Lennon (Xhon Lenon)

♩ = 78

I - ma - gine there's no hea - ven,
I - ma - gine there's no coan - tries,
I - ma - gine no pos - ses - sions.

it's an - sy if you try — No hell be - lieve us,
it is - a'y hard to do — No - thing to kill or die for,
I won - der if you can — No need for greed or ham - ger,

A - bove us - on - ly sky, I - ma - gine all the peo - ple —
and no re - li - gion too, I - ma - gine all the peo - ple —
a bro - ther - hood of man, I - ma - gine all the peo - ple —

li - ving for to day Ah You may say I'm a
li - ving life in peace You
shar - ring all the world You

join us And the world will be as one be as one

Përmbajtja:

“Toka ime, vendi im i bukur“ D.Shuplevski.....	1
„Çfarë botë e mrekullueshme.....	2
„Nënë Terezë, moj nënëz-o“/.....	3
Shenjat e ndryshimit të lartësisë së tingullit (tonit).....	4
„MANASTIR TÜRKÜSÜ“/„Në mes të Manastirit“.....	5
Shkallët tonale dur.....	6
Mënyra e ndërtimit të shkallëve dur me bemol.....	7
Shkalla F-dur.....	8
Këndimi dhe luajtja e ushtrimeve melodike në F- shkallë dur.....	9
Skena nga opera "Nusja e shitur" –B. Smetana.....	10
„Tanca a mea, Tanca a li dade“/.. "Tanka ime, Tanka e nënës".....	11
Shkalla tonale mol.....	12
Iloji natyror.....	13
„Ederlezi“.....	14
Shkalla D- mol i Ilojit harmonik.....	15
„Çeshma e kujtimeve“ dhe...“Po rritet mali gjelbër”.....	16
“ Kush troket kaq vonë”.....	17
Shkalla d- mol Iloji melodik.....	18
Ushtrime melodike në shkallën F –dur dhe d –mol.....	19
Takti dhe masa kohore.....	20
Sinkopa.....	21
Ushtrime ritmike dhe melodike me aplikim të veçorive ritmike të sinkopës.....	22
Vajzë e vogël e djallit” dhe“ Vajza e përgjumur”.....	23
Metri i përzier 9/8.....	24
Ushtrime melodike dhe ritmike me përdorimin e metrit 9/8.....	25
„Sa më vjen mirë dhe kënaqem”.....	26
„ Mos ri Done Donke “.....	27
„O sa gëzim“.....	28
Traditat dhe zakonet e popullit maqedonas.....	29
Këngët popullore- pjesë e traditës.....	30
Traditat dhe zakonet e popujve të tjerë në vendin tonë.....	31-32
„Alo Dive romano“/ „Erdhi dita rome “.....	33
„Căntic ti protlu avtumubil“/„Kënga për veturën e parë“.....	34
Cikli i dasmës,traditat dhe zakonet.....	35-36
Tradita e dasmës islame dhe shqiptare.....	37-38
Tradita e dasmës boshnjake dhe vllehe.....	39
Tradita e dasmës serbe.....	40
„Што се боре мисли моје“/„Për çfarë luftojnë mendimet e mia“.....	41
„Muzgu“/„Квечерина“.....	42
Veshje popullore.....	43
Elementet e veshjeve popullore.....	44
„Në zemër më flen mami im i dashur “.....	45
Muzika popullore në zhanret e muzikës moderne.....	46-47
Muzika e filmit.....	48
Filma vizatimorë.....	49
Muzikë për filma nga autorë vendas.....	50
„Pjesa e tretë“.....	51
Muzikë për filma nga autorë të huaj.....	52

Vepra muzikore-skenike.....	53
Opereta.....	54
Klaudio Monteverdi.....	55
Fazat e zhvillimit të operas.....	56
Krijimi, përgatitja dhe shfaqja e operës.....	57
Libreto, kompozitor.....	58
Interpretuesit vokalist.....	59
Kori.....	60
Orkestra në opera, dirigjenti, korepetitori, regjisori.....	61
Skenografi, Kostimografi.....	62
Opera „Aida nga Xhuzepe Verdi.....	63-65
Zhvillimi i operas në Maqedoni.....	66
Ora „Despina dhe mister Doks “D. Buzharovski.....	67-68
Opereta.....	69
Johan Shtraus dhe opereta “Lakuriqii natës”.....	70-71
Baleti.....	72-73
Termet në balet.....	74
„Liqeni i Mjellmave“ Petar Iliç Çajkovski.....	75-77
„Labin dhe Dojrana“ Trajko Prokopiev.....	78-79
Mjuzikël.....	80
„E bukura dhe bisha “ film mjuzikël – Alan Menken.....	81-83
„Kelebek“/„Flutura “.....	84
Muzika xhez.....	85
Zhvillimi i xhezit.....	86-88
Xhezi në Maqedoni.....	89
Festivali i xhezit në Shkup.....	90
Muzika popullore.....	91-93
„Imagjioni“, muzika dhe teksti Xhon Lenon.....	94-95

